

PRIMJENJIVOST PROJEKATA EUROPSKE MREŽE ZA RURALNI RAZVOJ NA RURALNI TURIZAM OPĆINE GRADEC

Uroić, Paula

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:156496>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**



Repository / Repozitorij:

[Repository Križevci college of agriculture - Final thesis repository Križevci college of agriculture](#)



REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Paula Uroić, bacc.ing.agr.

**PRIMJENJIVOST PROJEKATA EUROPSKE MREŽE
ZA RURALNI RAZVOJ NA RURALNI TURIZAM
OPĆINE GRADEC**

Završni specijalistički diplomski stručni rad

Križevci, 2017.

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Specijalistički diplomski stručni studij
Menadžment u poljoprivredi

Paula Uroić, bacc.ing.agr.

**PRIMJENJIVOST PROJEKATA EUROPSKE MREŽE
ZA RURALNI RAZVOJ NA RURALNI TURIZAM
OPĆINE GRADEC**

Završni specijalistički diplomski stručni rad

Povjerenstvo za obranu i ocjenu završnog rada:

1. Dr.sc. Sandra Kantar, v.pred, predsjednica i članica
2. Dr.sc. Kristina Svržnjak, prof.v.š., mentor i članica
3. Mr.sc. Silvije Jerčinović, v.pred., član

Križevci, 2017.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PREGLED LITERATURE	3
2.1. <i>Europska unija i projekti</i>	3
2.2. <i>Ruralni razvoj Republike Hrvatske i EU</i>	6
2.3. <i>Ruralni turizam i primjeri iz prakse</i>	7
3. MATERIJALI I METODE ISTRAŽIVANJA	10
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	12
4.1. <i>Europska mreža za ruralni razvoj</i>	12
4.2. <i>Analiza projekata</i>	15
4.3. <i>Prevedeni projekti iz stranice „Europske mreže za ruralni razvoj“</i>	22
4.3.1. <i>Projekti kulture i turizma u Grčkoj</i>	24
4.3.2. <i>Projekt lokalne hrane u Francuskoj</i>	26
4.3.3. <i>Projekt kratkih opskrbnih lanaca i lokalnih tržišta u Italiji</i>	29
4.4. <i>Općina Gradec</i>	32
4.5. <i>Primjena prevedenih projekata na općinu Gradec</i>	36
4.5.1. <i>Projekt dvorca Maksimilijana Vrhovca</i>	37
5. ZAKLJUČAK	45
6. LITERATURA	47
7. PRILOZI	50

POPIS KRATICA

SAŽETAK

SUMMARY

ŽIVOTOPIS

1. UVOD

Ruralni prostor Hrvatske, kao i ruralni prostor Europske unije, suočen je s negativnim trendom depopulacije i starenja stanovništva. Kako bi se taj negativni trend zaustavio, a ruralni prostor postao atraktivan i poželjan za život, nužna je provedba projekata ruralnog razvoja, a naročito onih projekata koji utječu na diverzifikaciju ruralne ekonomije. U tom smislu danas postoje mnogobrojne institucije u funkciji ruralnog razvoja, a jedna od njih je i *Europska mreža za ruralni razvoj*, koja služi kao središte razmjene informacija o tome kako se politika ruralnog razvoja, programa, projekata i drugih inicijativa provode u praksi i kako se navedeno može poboljšati da bi se postiglo što više vezano uz ruralni razvoj zemalja članica EU (<https://enrd.ec.europa.eu>).

Ruralno područje Hrvatske danas čini oko 93% ukupnog područja. Imajući na umu prirodnu i kulturnu raznolikost hrvatskih regija, bogatu ponudu turističkih atrakcija, dobro sačuvanu prirodu i 352 registrirana seoska domaćinstva, Hrvatska ima sve preduvjete za razvoj seoskog turizma i sve oblike turizma vezanog za ruralna područja (Demonja, 2014). Ruralni turizam prema Vijeću Europe je definiran kao „*turizam na seoskom (ruralnom) području sa svim aktivnostima koje se na njemu provode, a karakterizira ga mirna sredina, odsutnost od buke, očuvani okoliš, komunikacija s lokalnim stanovništvom (domaćinom), domaća hrana, te upoznavanje lokalnog načina života i seljačkih poslova*“.

Stoga je predmet rada istražiti ideje već provedenih projekata ruralnog razvoja navedenih na Internetskoj stranici Europske mreže za ruralni razvoj, kako bi se pronašli projekti koji bi se mogli primijeniti na razvoj ruralnog turizma općine Gradec.

Cilj rada je analizirati dio sadržaja internetske stranice Europske mreže za ruralni razvoj koja se odnosi na provedbu projekata ruralnog razvoja, a analiza projekata će se vršiti po ključnim riječima i po pojedinim zemljama EU. Kada se napravi navedena analiza, cilj je izdvojiti i prevesti tri do pet projekata koji bi se izravno ili neizravno mogli primijeniti u razvoju ruralnog turizma općine Gradec.

Svrha rada je pomoći općini Gradec u izradi novih projekata, koji bi imali za cilj prepoznavanje općine kao ruralno-turističke destinacije.

Na osnovu prethodno navedenog u radu se postavlja nekoliko hipoteza:

- H1. Rezultati istraživanja će pokazati da je većina projekata zemalja EU usmjerena projektima iz područja ruralnog turizma.
- H2. Najuspješnije zemlje u broju realiziranih projekata ruralnog razvoja su zemlje zapadne Europe.
- H3. Projekti ruralnog razvoja prekograničnih zemalja trebali bi biti najprimjenjiviji za razvoj ruralnog turizma općine Gradec.

2. PREGLED LITERATURE

U pregledu literature objasniti će se osnovni pojmovi i postavke vezane uz provođenje projekata Europske unije, općenite informacije o projektima, projektnim institucijama, načinu financiranja EU fondova, načinu vođenja projekta, ruralnom razvoju i institucionalnoj potpori kroz *Europsku mrežu za ruralni razvoj*, turizmu s naglaskom na ruralni turizam, ruralnom razvoju Republike Hrvatske i EU, ruralnim općinama, razvitku hrvatskih sela, a sve će se pokrijeti dobrim primjerima iz prakse.

2.1. *Europska unija i projekti*

Na službenoj stranici Europske unije (EU)¹ prije svega možemo pročitati da je EU najveća integracija na svijetu s najvećim brojem stanovnika (gotovo 500 milijuna) koja okuplja različite države i narode europskog kontinenta s ciljem zajedničkog promicanja mira i blagostanja. Jedinstvena je gospodarska i politička unija s 28 europskih država koje zajedno pokrivaju velik dio kontinenta i osnovana je nakon Drugog svjetskog rata. Za osnutak EU od presudne je važnosti bilo poticanje gospodarske suradnje. Vjerovalo se da će zemlje koje međusobno trguju postati gospodarski ovisne jedna o drugoj i zbog toga vjerojatno izbjegavati sukobe. Tako je 1958. nastala Komisija za ugljen i čelik iz koje se kasnije razvija Europska ekonomska zajednica (EEZ), u okviru koje je u početku pojačana gospodarska suradnja 6 zemalja: Belgije, Njemačke, Francuske, Italije, Luksemburga i Nizozemske. Otada je stvoreno golemo jedinstveno tržište koje se i dalje razvija kako bi doseglo svoj puni potencijal.

McCormick (2010) naglašava da je Europska unija izgradila razgranatu mrežu institucija. To su: Europski parlament, Europska komisija, Vijeće ministra, Europsko vijeće, Europski sud pravde. Glavni poslovi: Europska komisija donosi prijedloge novih zakonodavnih akata i politika, o kojima konačnu odluku donose Vijeće ministra i Europski parlament. Kada je odluka donesena, Europska komisija odgovorna je za nadzor nad njezinom primjenom u državama članicama. Europski sud pravde osigurava da zakoni i politike budu u skladu s odredbama i duhom ugovora, dok Europsko vijeće podrazumijeva povremene sastanke političkih čelnika država članica.

Novata i sur. (2009) ističu da Europska unija utječe na naše živote na mnogo vidljivih i nevidljivih načina. Koristeći samo 1% ukupnog bogatstva Unije na godinu,

¹ Europska unija, (https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_hr)

proračun EU-a osigurava sredstva za izgradnju cesta, željeznica, promiče razvoj informatičkog društva te kulturnu i jezičnu raznolikost, održava na životu ruralna gospodarstva i još mnogo toga. Isti autori ističu mogućnosti financiranja iz EU-ovih fondova nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, a to su:

1. Strukturni instrumenti za ostvarenje ciljeva Kohezijske politike Zajednice: Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond i Kohezijski fond,

2. Europski fondovi za potporu provedbe Zajedničke poljoprivredne politike: Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) - poznat kao Program za ruralni razvoj 2014-2020.,

3. Europski fond za potporu provedbe Zajedničke ribarske politike: Europski fond za ribarstvo.

Danas postoje mnogi **fondovi EU** čija se financijska sredstva kroz apliciranje na projekte mogu iskoristiti u razvojne svrhe, kao što su infrastrukturni projekti na području prometa i zaštite okoliša; projekti koji podupiru izgradnju institucionalnih i zakonodavnih temelja RH; projekti izgradnje civilnog društva kojima se potiče demokratizacija i podizanje svijesti o ljudskim pravima; projekti prekogranične suradnje kojima se potiče partnerstvo i suradnja regija sa susjednim zemljama, te projekti vezanim uz regionalni razvoj².

Omazić i Baljkas (2005) naglašavaju da je **projekt** opis aktivnosti koje poduzeće odnosno organizacije ne obavljaju svakog dana, već se takve djelatnosti obavljaju povremeno i prema potrebi, dakle jedinstveni su i privremeni. Međutim, Bešlić i sur. (2014) ističu kako je sustav upravljanja provedbom projekata EU-a vrlo složen i administrativno zahtjevan, i od onoga koji će sudjelovati u njemu traži široku sliku, traži detaljno poznavanje europskih, ali i nacionalnih pravila u svim fazama projektnog ciklusa, što znači da je svaki projekt vremenski ograničen. Faze projektnog ciklusa koje prolazi svaki projekt bez obzira na specifične karakteristike, jesu početna faza, faza implementacije i završna faza projekta.

Hauc (2007) tvrdi da se u vođenju projekta, izvođači usmjeravaju u izvođenje aktivnosti iz plana projekta i u skladu sa zahtjevima iz pokretačkog elaborata, a za komercijalne projekte projektno usmjerenih tvrtki u skladu s ponudom i ugovorom te pokretačkim elaboratom, ako ga je tvrtka u postupku ponude izradila. Početak projekta izvođenja je, nakon pripreme pokretanja projekta, samo pokretanje izvođenja, što je

² Središnja agencija za financiranje i ugovaranje, (<http://www.safu.hr/hr/o-safu/primjeri-eu-projekata-u-rh>)

označeno i kao lansiranje izvođenja projekta. O projektu izvođenja se mora redovno izvješćivati, što znači da mora primiti kontrolna izvješća, a to je pogotovo potrebno ako se odstupa od plana projekta odnosno zahtjeva iz pokretačkog elaborata. Riječ je o dinamičkim procesima pokretanja izvođenja u početku projekta i kasnije, nakon obavljenih kontrola, slanju kontrolnih informacija projektantu koji mora pri možebitnim odstupanjima donijeti odluke da projektant može poduzimati mjere za daljnje vođenje i izvođenje projekta.

Europska mreža za ruralni razvoj (ENRD)³ prikuplja i širi znanje o tome kako se politika ruralnog razvoja provodi u praksi i kako bi se mogla poboljšati na način da se omogući razmjena informacija i suradnja s institucijama širom Europe. Ona dovodi u kontakt više interesnih skupina u ruralnom razvoju; posebice Nacionalne mreže za ruralni razvoj, vlasti država članica, te organizacije za ruralni razvoj koje su aktivne na europskoj razini. Cilj ENRD je angažirati i privući bilo koga tko je zainteresiran i predan ruralnom razvoju u Europi. Europska mreža za ruralni razvoj podržava učinkovitu provedbu programa ruralnog razvoja država članica EU stvaranjem i razmjenom znanja, kao i olakšavanjem razmjene informacija i suradnje u ruralnoj Europi. Glavne institucije u ENRD-u: Nacionalne ruralne mreže, Upravljačke vlasti i agencije za plaćanje, Lokalne akcijske grupe, Europske organizacije, Poljoprivredne savjetodavne službe, Poljoprivredni i ruralni istraživači i ostale zainteresirane i pojedinačne organizacije u ruralnom razvoju.⁴

Rezultati istraživanja Svržnjak i sur. (2007) u području Koprivničko-križevačke, Međimurske i Virovitičko-podravske županije pokazuju da su u analiziranim profitnim i neprofitnim organizacijama glavne prepreke prilikom prijavljivanja na projekte neiskustvo, neinformiranost, te nedostatak vlastitih financijskih sredstava. Međutim, uočava se trend povećanja motivacije ispitivanih organizacija da kroz redovito i povremeno praćenje natječaja te svojim projektnim idejama utječu na razvoj ruralne sredine. U istraživanju autora Stepinac Fabijanić (2010) analizira se dugogodišnje djelovanje ECOVAST-a⁵ u Hrvatskoj, koje je rezultiralo određenim iskustvom i većim brojem realiziranih ili pokrenutih projekata. Autor naglašava da ti projekti predstavljaju značajan doprinos gospodarskom razvitku ruralnih područja. Koški (2010) analizira EU projekte panonskog turizma koji su bili financirani preko Inicijative Zajednice INTERREG IIIA Programa za susjedstvo Slovenija-Mađarska-Hrvatska 2006-2008., gdje većina ispitanika ocjenjuje da

³ Europska mreža za ruralni razvoj - u daljnjem tekstu ENRD (European Network for Rural Development)

⁴ Službena stranica Europske mreže za ruralni razvoj, (<https://enrd.ec.europa.eu>)

⁵ ECOVAST-European Council for the Village and Small Town (Europsko vijeće za sela i male gradove).

im je pohađanje tečaja o ruralnom turizmu bilo u potpunosti korisno ili im je većim dijelom koristilo u njihovom poslovanju. Osim toga, nakon tečaja su napravili promjene na svome seoskom turističkom gospodarstvu prema preporukama s tečaja, a time i povećali kvalitetu svoje usluge.

2.2. Ruralni razvoj Republike Hrvatske i EU

Ruralni razvoj podrazumijeva integralni i višesektorski te održivi razvoj ruralnog (negradskog) prostora. Integralni, odnosno cjelovit razvoj ruralnih područja bitan je zbog diverzifikacije ruralne ekonomije koja se u vrijeme suvremenih strukturnih procesa i zbivanja suočava s brojnim problemima poput depopulacije, starenja stanovništva, fosilizacije pejzaža, te generalno sve lošijim socio-ekonomskim pokazateljima koji čine ovaj prostor pasivnim i nepoželjnim za život. Diverzifikacija ruralnog gospodarstva ključna je iz razloga što čini preduvjet demografske stabilizacije koja pak, predstavlja, osnovu za održivost svih komponenti razvoja.⁶

Raznolikost europskih ruralnih područja otvara niz mogućnosti, ali i predstavlja brojne izazove za europske ruralne politike. One se moraju prilagoditi promjenama ruralne raznolikosti kako bi dionicima iz ruralnih područja pomogle na najbolji mogući način iskoristiti osobite razvojne mogućnosti koje su karakteristične za ruralna područja. Raznolikost ruralnih dijelova Europe rezultat je međudjelovanja mnogih čimbenika - baštinjenih prirodnih resursa, kulturnog naslijeđa, tradicije, gospodarskih i društvenih razlika, te demografskih promjena. Potpore koje ruralni sudionici dobivaju kroz programe, mjere i projekte politike ruralnog razvoja EU-a, a koju zajednički provode Komisija i zemlje članice, pomažu im odgovoriti na tu raznolikost. Različiti razvojni procesi daju različite rezultate – povećanje konkurentnosti, osnaživanje lokalnih sredina, poboljšanje kvalitete života i diverzifikaciju ruralnog gospodarstva.⁷

Pavić-Rogošić i sur. (2010) ističu da su države članice i regije dužne osiguravati uravnoteženu provedbu politike ruralnog razvoja raspodjelom sredstva između tri navedena tematska područja. Dodatno je potrebno osigurati i sredstva za provedbu pristupa LEADER koji podupire projekte ruralnih zajednica usmjerene na rješavanje specifičnih lokalnih potreba. Taj europski model ruralnog razvoja zasniva se na pristupu odozdo („bottom up“), uvažavanju lokalnih osobitosti i uspostavi lokalnih razvojnih partnerstva

⁶ Hrvatska mreža za ruralni razvoj, (<http://www.hmrr.hr/hr/ruralni-razvoj/sto-je-to-ruralni-razvoj/>)

⁷ Revija ruralnog razvoja Europske unije, (<http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/fms/pdf/08228A36-CB23-6DD7-4AD0-F35A84DA8086.pdf>)

(lokalna akcijska grupa – LAG) u kojem predstavnici sva tri sektora (javni, poslovni i civilni) sudjeluju u razvoju i provedbi zajedničke lokalne strategije održivog razvoja. Strategija se provodi projektima usmjerenim na rješavanje specifičnih pitanja lokalnog razvoja. Zemlje-članice dužne su financirati: provedbu lokalnih razvojnih strategija LAG-ova, projekte suradnje LAG-ova na međunarodnoj i nacionalnoj razini, operativne troškove LAG-ova, te stjecanje sposobnosti za izradu lokalnih razvojnih strategija i animiranje područja.

Nerazvijenost sela, seoskog okoliša i osobito seoskog krajolika postaje sve važnija tema u Hrvatskoj, pa tako i u EU. Štambuk i Šikić-Mičanović (2014) govore o razvojnoj samoodrživosti na ruralnom teritoriju i tome kako se tijekom planiranja projekata vodilo računa o praktičnoj i teorijskoj potrebi da se dobije kvalitativan i kvantitativan uvid u stanje sela i seoskih općina u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, pretpostavljajući na temelju statističkih podataka i iskustvenog uvida da se u tom dijelu Hrvatske „događa“ kvalitetniji ruralni razvitak. Također, Štambuk (2014) ističe kako se Europska unija dugo bavi razvitkom svojih ruralnih regija, smatrajući ga bitnim, neodvojivim čimbenikom ukupna razvitka. „*Ondje gdje selo nije razvijeno, ne može se ni govoriti o razvijenosti*“. Autorica napominje kako su prije pedesetak godina zemlje članice EU izradile opsežnu analizu stanja ruralnih regija, kojom se pokazuje da postoje tri standardne skupine problema prema kojima se mogu klasificirati ruralna područja, što je nadalje, osnovica za projekciju njihovog razvitka. To su: pritisak modernog života, ruralno propadanje i položaj marginalnog područja. U tim prostorima najbolje se testira njihova razvojna politika. Europi je jasno da jedini put integracije ruralnih regija u nacionalni prostor, a preko njega i u EU, jest njegov razvitak. S tim u vezi autorica naglašava da je kvalitetnom pristupu razvitka ruralnog prostora nužna kvalitetna priprema.

2.3. Ruralni turizam i primjeri iz prakse

Tijekom desetljeća turizam je doživio kontinuirani rast i veći stupanj diverzifikacije, te je postajao jednim od najbržih rastućih gospodarskih sektora u svijetu. Suvremeni turizam usko je povezan i obuhvaća sve veći broj novih destinacija. Danas, **turizam** postaje jedan od glavnih čimbenika međunarodne trgovine, a ujedno predstavlja jedan od glavnih izvora prihoda za mnoge zemlje u razvoju. Taj rast ide ruku pod ruku s rastućom raznolikošću i konkurencijom među odredištima. Alfier (1994) prikazuje turizam kroz teoriju i praksu, tako da je za njega turizam termin koji je nastao u vrijeme kad još

nitko nije mogao predvidjeti brzi razvitak, sve preobrazbe i složenosti turizma, kao ni mnogobrojne funkcije koje će oni igrati u društvenom i ekonomskom životu. Također spominje da turizam igra veoma značajnu ulogu u općem kulturnom razvoju. Kultura uvjetuje i pospješuje razvoj turizma, daje mu posebnu društvenu vrijednost i utječe na povećanje njegovih ekonomskih efekata, a turizam igra veoma ključnu ulogu u valorizaciji gotovo svih elemenata objektivne kulture i u razvijanju čitave sfere subjektivne kulture.

Kantar (2014) definira **ruralni turizam** kao najširi pojam koji obuhvaća sve turističke usluge/aktivnosti/oblike turizma unutar ruralnih područja, uključujući npr. lovni, ribolovni, turizam u parkovima prirode, zimski, seoski, ekoturizam, zdravstveni, kulturni itd. Ruralni turizam nije nužno dopunska djelatnost na poljoprivrednim gospodarstvu kojem se stvara dodatan prihod, već može biti i profesionalna djelatnost. Demonja i Ružić (2010) tvrde da se važnost ruralnog turizma ogleda, prije svega, u vrlo važnoj interakciji poljoprivredne proizvodnje, one tradicionalnih proizvoda, prezentiranja tradicije, tradicijske gastronomije i turističkih usluga, te korištenju već postojećih resursa. Podjela turizma prema oblicima, uzimajući u obzir pojedinca - sudionika turističkih putovanja, javljaju se početkom 90-ih godina prošlog stoljeća.

Demonja (2014) potvrđuje da ruralni turizam u Hrvatskoj može postati jedna od glavnih determinanti razvoja u dosada marginaliziranim područjima. Razvoj turističke ponude, privlačan ulagačima i koji koristi jedinstveni lokalni potencijal, ima značajan utjecaj na rast bruto domaćeg proizvoda i zaposlenost.

Ruralni turizam potreban je za samo očuvanje ruralnog prostora. Ruralni prostor je suprotnost gradskom prostoru. To je prostor koji je izvorno služio kao životni i radni prostor poljoprivrednika, zapravo, to je cjelokupni obradivi i naseljeni prostor izvan gradova. U njemu su nastali tradicijsko selo, ruralne cjeline, tradicijska ruralna arhitektura i tradicijski interijeri, tradicijski vrtovi, te ekološki, proizvodno i oblikovano uravnoteženi kulturni pejzaž (Kušen, 2006). Bilen (2011) govori o tome da se turizam definira kao kretanje stanovništva iz mjesta stalnog boravka prema nekim destinacijama, a zbog zadovoljavanja nekih svojih rekreativnih, kulturnih i drugih potreba, očita je i nesumnjiva neposredna povezanost turizma i prostora (okoliša), ali ne bilo kakvog već kvalitetnog prostora. Svržnjak i sur. (2014) govore o tome da je ruralni prostor osnovni resurs za razvoj ruralnog turizma koji se oslanja na potrebu gradskih stanovnika za mirom i prostorom, te za sportskom rekreacijom na otvorenom.

Krajnović i sur. (2011) naglašavaju da je pojam „rurality“ sam po sebi specifična turistička atraktivnost. Turisti u ruralnom prostoru traže visoku kvalitetu i „netaknuti“

krajolik, mir, tišinu, i ponekad samoću, kao i posebnu ljubaznost i kontakt s domaćinom kojega može pružiti upravo agroturizam. Iste autorice upozoravaju da ukoliko se naruši i ošteti postojeći red prirodnih i kulturoloških bogatstava, time se uništava „ruralnost“ (ili iluzija o ruralnosti), kao osnovna komponenta turističke privlačnosti ruralnog prostora, čime ruralna destinacija započinje ciklus vlastitog samouništenja, promatrano kroz prizmu njezine osnovne privlačnosti.

Prema istraživanju autora Kušena (2006) ponuda hrvatskog ruralnog turizma, osim što je po opsegu skromna, ona je i nekonkurentna na europskom turističkom tržištu. Iznimku u istraživanju čini Istra, u kojoj je osmišljen i realiziran specifičan proizvod „agroturizam“. Hrvatska ima velike perspektive razvoja ruralnog turizma, koji ovisi, s jedne strane, o ukupnom razvoju hrvatskog ruralnog prostora, a s druge strane, znatno većem angažiranju hrvatskog sektora turizma u razvijanju ruralnog turizma. Prema istraživanju Vidaković i Pavlović (2010) istaknuto je kako se u Hrvatskoj vide napori u razvoju ruralnog turizma, ali ti su napori tek na početku razvoja. EU svoj razvoj temelji na regionalnom razvoju gdje formalne države granice nisu prepreka, nego točke spajanja regija. Regije zapravo postaju nosioci njenog razvoja, a turizam kao najpropulzivnija grana kretanja ljudi i roba, koji obuhvaća područja od kulturnog do sportskog preko zdravstvenog turizma, upravo je ključni pokretač takve suradnje. Poznato je da se regionalni razvoj pojavljuje vezano uz razna područja - od nacionalnih parkova do kulturnih manifestacija.

3. MATERIJALI I METODE ISTRAŽIVANJA

Osim sekundarnog istraživanja na temelju dostupnih podataka navedenih u prethodnom poglavlju, kao osnovna metoda koristi se analiza provedenih projekata službene internetske stranice Europske mreže za ruralni razvoj. Analiza se provodi po ključnim riječima kako bi se istražilo koji su najzastupljeniji interesi istraživanja na projektima, te se analiza provodi po zemljama članicama EU kako bi se istražilo koje su zemlje EU najuspješnije u realizaciji projekata ruralnog razvoja.

Kao primarno istraživanje proveden je intervju s načelnicom općine Gradec, Ljubicom Ambrušec, struč.spec.ing.agr., kao oblik konverzacije u kojoj dvije osobe sudjeluju u verbalnoj i neverbalnoj interakciji u svrhu ostvarivanja unaprijed definiranog cilja. Autorica se koristila kombinacijom faktografskog intervjua gdje je prikupljala činjenične podatke o općini Gradec i oblikom strukturiranog intervjua koji se vodi po točno utvrđenom planu i održava kontrolu nad procesom, tako da se sustavno prikupljaju sve potrebne informacije, a naročito za izradu SWOT analize Gradeca. Kao metoda koristi se i analiza sadržaja, s obzirom da je autorica analizirala ključne riječi u intervju, koje su joj poslužile kao metodološka osnova daljnjeg istraživanja rada. Analiza sadržaja koristi se prvenstveno za istraživanje tekstova, odnosno svih oblika ljudske komunikacije – knjiga, novina, filmova, govora, pisama i još mnogo toga koje se mogu doznati o značajkama, pošiljatelja i primateljima komunikacije (Fanuko, 2010).

Intervju se sastojao od 11 pitanja (prilog 1). Podaci koji nisu bili obuhvaćeni intervjuom ili dodatna pojašnjenja iz intervjua tražena su i dobivena telefonskim razgovorom s načelnicom, te je napravljena vlastita fotodokumentacija i opažanje općine Gradec, s obzirom da autorica živi u analiziranoj općini. Autorica je analizirala postojeće, ali i nadolazeće projekte općine Gradec, fotografirala je dvorac Maksimilijana Vrhovca koji propada. S mještanima općine Gradec razgovarala je o dvorcu i slušala njihova mišljenja u razdoblju od travnja do listopada 2017. godine (jesu li suglasni da se provede obnova dvorca koji je u lošem stanju i vidno propada, te da bi ovakva kulturna baština u samom centru trebala bi biti sačuvana). To se zapravo naziva promatranje sa sudjelovanjem.

Intervju je proveden 27.04.2017., tijekom kojeg je načelnica autorici priložila jedan primjerak Strateškog razvojnog plana općine Gradec.

Na temelju analize provedenih projekata i provedenog intervjua, prevedena su tri projekta kako bi se napravila procjena primjenjivosti istih na razvoj ruralnog turizma općine Gradec. Riječ je o slijedećim projektima:

1. Promicanje Tsakonijske arhitekture (Promoting the Tsakonian Architecture),
2. Oznaka „Plati Gurmanu“-promoviranje francuskih lokalnih restorana (Label „Pays Gourmand“ – promoting French local restaurants),
3. Pokrajina poštene ekonomske razmjene u Lomabardiji (Fair trade economic district in Lombardy).

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U ovom poglavlju, prvo će se objasniti što je to *Europska mreža za ruralni razvoj (ENRD)* i analizirat će se projekti po ključnim riječima i zemljama EU. Nakon toga, opisati će se općina Gradec na temelju strateških dokumenata i provedenog intervjua. Na kraju ovog poglavlja će se na temelju prevedenih projekata sa stranice ENRD procijenit primjenjivosti istih na ruralni turizam općine Gradec.

4.1. *Europska mreža za ruralni razvoj*

European Network for Rural Development (ENRD), odnosno Europska mreža za ruralni razvoj je internetska stranica koja služi za razmjenu različitih informacija o politici ruralnog razvoja, projektima, tematskom radu, LEADER-u, umrežavanju, procjenama i slično. Osnovana je 2008. godine od strane Europske komisije - Opće uprave za poljoprivredu i Ruralni razvoj. Cilj je angažirati i doprijeti do svakog tko je zainteresiran i bavi se ruralnim razvojem u Europi. U tekućem programskom razdoblju 2014-2020, ENRD ima 4 cilja:

1. povećanje sudjelovanje sudionika u ruralnom razvoju;
2. poboljšati kvalitetu ruralnih razvojnih programa;
3. bolje se informirati o prednostima politike ruralnog razvoja i
4. podržati procjenu ruralnih razvojnih programa.

ENRD-a uključuje nekoliko glavnih sudionika: nacionalne ruralne mreže, upravljačke vlasti i agencije za plaćanje, lokalne akcijske grupe (LAG), europske organizacije, poljoprivredne savjetodavne službe, poljoprivredne i ruralne istraživače i ostale zainteresirane organizacije i pojedince za ruralni razvoj.

Europska skupština ruralnih mreža jedna je od glavnih upravljačkih tijela Europske mreže za ruralni razvoj (ENRD), a okuplja do 200 članova koji predstavljaju različite skupine sudionika, što je vidljivo na slici 1.

Slika 1. Europska skupština ruralnih mreža



Izvor: https://enrd.ec.europa.eu/about/european-rural-networks-governance/european-rural-networks-assembly_en

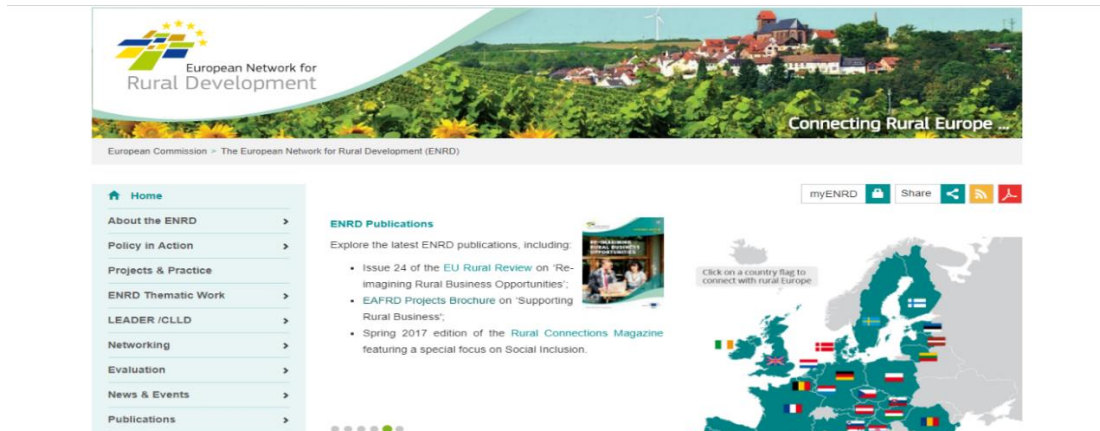
Objašnjenje slike 1.

Počevši s lijeva na desno, na lijevoj strani prvo se nalazi PAs (Agencija za plaćanje) koja ima 28 mjesta, do nje se nalazi MAs (Upravljačke vlasti) također s 28 mjesta i te dvije skupine spadaju u predstavnike skupštine ili „vlade“. U civilne-lokalne predstavnike spadaju LEADER - LAG (Lokalne akcijske grupe) s 28 mjesta, EU NGOs (Europske nevladine organizacije) s 25 mjesta i 3 mjesta imaju Regional/Local Authorities (Regionalno-lokalne vlasti). U motivacijsku skupštinu spadaju Agricultural Advisory Services (Poljoprivredno savjetodavne službe) s 28 mjesta i Agricultural Research Institutes (Poljoprivredni istraživački instituti) također s 28 mjesta. U zadnju skupinu spadaju predstavnici Nacionalne ruralne mreže, također s 28 mjesta. Vidljivo je da ima 196 mjesta na skupštini i većina mora biti uvijek prisutna.

Što se tiče djelatnosti, Europska mreža za ruralni razvoj podržava učinkovitu provedbu programa ruralnog razvoja država članica EU-a stvaranjem i razmjenom znanja, kao i olakšavanjem razmjene informacija i suradnje u ruralnoj Europi. Ove aktivnosti olakšavaju dvije podrške: kontaktna točka ENRD-a i Europski centar za evaluaciju za ruralni razvoj. Kontaktna točka podržava rad Europske mreže za ruralni razvoj. Sjedište mu je u Bruxellesu. Koordinira tematski i analitički rad, te olakšava umrežavanje. Njegove aktivnosti nadopunjuju Europske evaluacijske službe za podršku ruralnom razvoju. Europski centar za evaluaciju za ruralni razvoj pridonosi poboljšanju evaluacijske politike ruralnog razvoja. Stoga podupire Glavnu upravu za poljoprivredu i ruralni razvitak, te države članice i ostale sudionike za ocjenjivanje u postizanju ciljeva Zajedničkog sustava

nadzora i evaluacije i olakšava umrežavanje među njima. Djeluje na temelju godišnjih programa rada temeljnih na potrebama država članica identificiranih kroz ankete, intervjuje i upitima vezanim uz evaluaciju i slično.

Slika 2. Početna internetska stranica Europske mreže za ruralni razvoj



Izvor: https://enrd.ec.europa.eu/home-page_en

Na slici 2. prikazana je izvorna stranica „Europske mreže za ruralni razvoj“. Na početnoj stranici vide se nove obavijesti koje se neprestano objavljuju, a s lijeve strane mogu se uočiti glavne teme s kojima se institucija bavi, a to su:

1. „Ukratko o ENRD“ – osnovne informacije o tome što je Europska mreža za ruralni razvoj,
2. „Politika u akciji“ - okvir politike (politika ruralnog razvoja i CAP⁸), Zakonodavstvo o ruralnom razvitku, provedba Europske politike za ruralni razvoj, sažetci sporazuma o partnerstvu i sažeci o Europskoj politici za ruralni razvoj,
3. „Projekti i praksa“ - pretraživanje projekata po ključnim riječima u zemljama EU,
4. „ENRD tematsko djelo“ - pametna i konkurentna ruralna područja, ozelenjivanje ruralnog gospodarstva, socijalno uključivanje, generacijska obnova i Europski fond za strateška ulaganja,
5. „LEADER/CLLD⁹“ - LAG baza podataka, traženje partnera za CLLD, LEADER suradnja i LEADER resursi,
6. „Umrežavanje“ - sudjelovanje sudionika, NRN (nacionalne ruralne mreže) profili, NRN izrada izvješća, NRN alat i NRN sastanci i radionice,

⁸ CAP – Common Agriculture Policy (Zajednička poljoprivredna politika).

⁹ CLLD – Community Led Local Development (Lokalni razvoj u zajednici).

7. „Procjena“- podrška, dobra praksa, kontekst i okvir, tematske radne skupine, jačanje kapaciteta, upiti vezani uz evaluaciju, ruralna evaluacijska vijest
8. „Vijesti i događaji“- novosti, ENRD obavijesti, nadolazeći događaji i prošli događaji
9. „Publikacije“- ruralni pregled EU, magazin ruralnih povezivanja, brošura projekata EAFRD, vodiči i brošure, evaluacijska podrška publikacije
10. „Kontakti“- kontaktna točka ENRD-a, evaluacijska podrška, podaci o zemlji i korisni linkovi.

Od navedenih tema, istraživanje se fokusira samo na analizu tematskog poglavlja „projekti i praksa“.

4.2. Analiza projekata

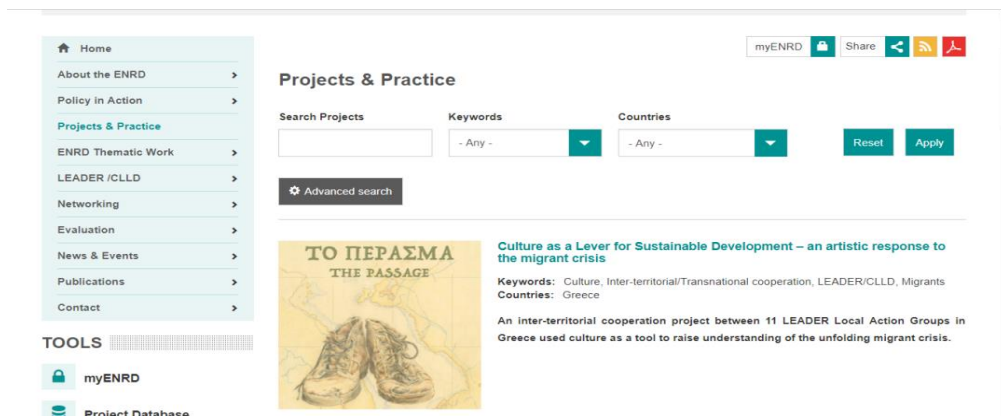
Projekt je zapravo jedinstveni proces sastavljen od niza aktivnosti koji su definirani na početku, ali i na kraju nekog projekta. Projektni rezultati su mjerljivi proizvodi koji nastaju kao posljedica provedbe niza projektnih aktivnosti. Oni mogu biti kvalitativni i kvantitativni, a potrebni su kako bi se ispunili specifični ciljevi i svrha projekta. Ovisno o sadržaju i ciljevima projekta, rezultati označavaju promjene u znanju, informativnosti i djelovanju korisnika ili se može raditi o konkretnim proizvodima i uslugama koji su nastali tijekom provedbe projekta.¹⁰

Ako se promotri početna stranica kada se klikne na temu „Projekti i praksa“ na stranici Europske mreže za ruralni razvoj (slika 3), vidljivo je da se pretraživanje može vršiti na tri načina: pretraga po projektu (ukoliko znamo koji projekt točno tražimo), pretraga po ključnim riječima, te pretraga po zemljama Europske unije. Utvrđeno je da ukupno ima 165 provedenih projekata, u 28 zemalja članica EU, raspoređenih tematski prema 68 ključnih riječi.

Na svakom pojedinom projektu mogu se pronaći: nekoliko ključnih riječi koje su povezane s tom vrstom projekta, sažetak projekta, podaci o projektu, njegovi rezultati, aktivnosti, kontekst, ciljevi, te lekcije i preporuke vezane uz projekt.

¹⁰ <http://www.eu-projekti.info/sto-su-projektne-rezultati-i-aktivnosti>

Slika 3. Pretraga projekata na stranici Europska mreža za ruralni razvoj



Izvor: https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice_en

U tablici 1. prikazani su projekti prema ključnim riječima, s napomenom da su u svakom projektu navedene od 3 do 5 ključnih riječi koje najbolje opisuju ono što su ciljevi provođenja pojedinog projekta. Kao primjer projekta, može se uzeti npr. projekt iz Španjolske „Virere - promicanje obnovljive energije kroz raznoliki ruralni turizam“, a njegove ključne riječi su:

- LEADER,
- Adaptacija klimatskih promjena,
- Energetska učinkovitost i
- Zaštita okoliša.

Svaki pojedini projekt na stranici „Europska mreža za ruralni razvoj“ sadrži više ključnih riječi, što znači da ne postoji projekt koji se može pronaći samo s jednom ključnom riječi. Ova napomena je potrebna kako ne bi bio zbunjujući ukupan broj projekata iz tablice 1. i tablice 2. U tablici 2. prikazuje se koliko je ukupno projekata provedeno u pojedinoj zemlji EU. Ključne riječi iz prve tablice poredane su po brojevima od 1-68.

Tablica 1. Analiza projekata po ključnim riječima

Ključne riječi	Broj projekata
1.) Pristup tržištu	0
2.) Dodatna vrijednost	14
3.) Savjetodavne usluge	6
4.) Poljoprivreda	25
5.) Stočarstvo	16
6.) Biološka raznolikost	10
7.) Širokopojasni pristup	3
8.) Adaptacija klimatskih promjena	8
9.) Komunikacija	0
10.) Konkurentnost	0
11.) Suradnja	12
12.) Konferencija o ruralnom razvoju	0
13.) Kultura	10
14.) Demografija	0
15.) Digitalizacija	0
16.) Direktni marketing	6
17.) Diverzifikacija	19
18.) Obrazovanje i cjeloživotno učenje	10
19.) EU fond za strateška ulaganja	0
20.) Energetska učinkovitost	5
21.) Poduzetništvo	0
22.) Zaštita okoliša	17
23.) OPG	0
24.) Rekonstrukcija/modernizacija poljoprivrednih gospodarstva	27
25.) Financijski instrumenti	0
26.) Hrana i piće	0
27.) Šumarstvo	8
28.) Zajednička poljoprivredna agencija	0
29.) Emisije stakleničkih plinova i amonijaka	2
30.) Zdravstvena zaštita	4
31.) Informacijska i komunikacijska tehnologija	12
32.) Informativne i promidžbene aktivnosti	16
33.) Inovacija	9
34.) Među-teritorijalno transnacionalna suradnja	11
35.) Navodnjavanje	3
36.) Stvaranje novih radnih mjesta	21

37.) Politika znanja	0
38.) LEADER	49
39.) Lokalna hrana	14
40.) Tržišni razvoj	0
41.) Migranti	7
42.) Planinsko područje	4
43.) Multi-financiran lokalni razvoj u zajednici	0
44.) Očuvanje prirode	5
45.) Umrežavanje	0
46.) Organski uzgoj	8
47.) Kvaliteta proizvoda	0
48.) Proizvođačke grupe	6
49.) Zaštitno područje	4
50.) Javna dobra	0
51.) Ruralni razvoj programa	0
52.) Obnovljiva energija	17
53.) Upravljanje rizicima	0
54.) Ruralno poslovanje	0
55.) Ruralne usluge	13
56.) Ruralna poduzeća	41
57.) Kratke opskrbe lanaca i lokalnih tržištima	13
58.) Socijalno uključivanje	13
59.) Socijalne usluge	6
60.) Upravljanje tlom	2
61.) Uključivanje dionika	0
62.) Održivost	0
63.) Turizam	32
64.) Strukovno osposobljavanje i stjecanje vještina	9
65.) Upravljanje vodama	7
66.) Žene	3
67.) Mladi poljoprivrednici	5
68.) Omladina	7
Ukupno	539

Izvor: Izrada autora

**područja koja su označena crvenom bojom su novootvorena područja za stvaranje novih projekata*

Iz tablice 1 je vidljivo da je zastupljenost projekata po pojedinim ključnim riječima 0, zato što su naknadno otvorena nova područja za stvaranje novih projekata, ali su uvrštene u analizu kako bi se naglasilo koja su to nova područja koja su „izostavljena“ i

naknadno dodana u područja istraživanja. Novootvorena područja su: Pristup tržištu, Komunikacija, Konkurentnost, Konferencija o ruralnom razvoju, Demografija, Digitalizacija, EU fond za strateška ulaganja, Poduzetništvo, OPG, Financijski instrumenti, Hrana i piće, Zajednička poljoprivredna agencija, Politika znanja, Tržišni razvoj, Multi-financiran lokalni razvoj u zajednici, Umrežavanje, Kvaliteta proizvoda, Javna dobra, Ruralni razvoj programa, Upravljanje rizicima, Ruralno poslovanje, Uključivanje dionika i Održivost¹¹. Svaka novonastala ključna riječ je vrlo bitna za pojedina područja, zato što svako područje ima drugačiju problematiku od ostalih. Primjer: u SWOT analizi općine Gradec kao nedostatak navedeno je poduzetništvo, tako da se s ovom novonastalom ključnom riječi mogao ukloniti uočeni nedostatak i izraditi projekt koji je primjenjiv njegovoj problematici.

Najviše ima provedenih projekata s ključnom riječi *LEADER* (49 projekta), zatim *Ruralna mala i srednja poduzeća* (41 projekt) i *Turizam* (32 projekta)¹². Analizom se može utvrditi da postoji nekoliko projekata sa sve tri navedene ključne riječi, kao što su „*Kavana i kuhinja u seoskom dućanu u Dyronu*“ - projekt iz Švedske i „*Dreverna: koristeći izgubljeno blago iz mora kako bi selo napredovalo*“ - projekt iz Litve.

Također se mogu pronaći projekti koji se podudaraju po dvije ključne riječi:

- LEADER + Ruralna srednja i mala poduzeća projekti: „*Akademski turneja*“ - Belgija i „*WAB-ruralna srednja škola za digitalnu tranziciju*“ - Francuska.
- Ruralna srednja i mala poduzeća + Turizam projekti: „*Razvijanje farme na golf terenu i bistro*“ - Nizozemska i „*Postavljanje integriranog centra za sport i pustolovine*“ - Grčka.
- Turizam + LEADER projekti: „*Promicanje tradicionalnih prehrambenih proizvoda u regiji Mazovia, Poljska*“ – Poljska i „*Bio regionalni Mühlviertel - Razvijanje organske marke u ruralnoj Austriji*“ - Austrija.

Iz iznesenog je razvidno koje su teme najzastupljenije/najzanimljivije u projektima ruralnog razvoja. Na stranici se mogu uočiti raznovrsni projekti, i zapravo se svatko može količinom zanimljivih i inovativnih projekata. Također, vidljiva je i primjena sličnih ili istih projekata u drugim državama. Primjer: Njemačka je osmislila projekt „*Armob-*

¹¹ Autoricu je najviše iznenadila stranica „*Europska mreža za ruralni razvoj*“, zato što konstantno nudi nove ključne riječi. Prvi podaci vezani uz ključne riječi analizirani su pet mjeseci prije pisanja diplomskog rada. Kada je autorica išla provjeravati te podatke, nakon 2 mjeseca uočila je povećanje broja ključnih riječi, koje je u tablici, kao što je napomenuto, zacrvenila.

¹² U prilogu 4. mogu se vidjeti svi projekti koji sadrže navedene tri najčešće ključne riječi.

Mobilna aplikacija za doživljaj drevne stvarnosti“ i potpuno isti takav projekt je primijenila država Luksemburg. Stoga se u ovom radu želi napraviti nešto slično, odnosno projekte iz članica EU primijeniti i u općini Gradec.

Najmanje ima provedenih projekata prema sljedećim ključnim riječima: Širokopojasni pristup (3), Energetska učinkovitost (5), Emisija stakleničkih plinova i amonijaka (2), Zdravstvena zaštita (4), Navodnjavanje (3), Planinsko područje (4), Očuvanje prirode (5), Zaštitno područje (4), Upravljanje tlom (2), Žene (3) i Mladi poljoprivrednici (5).

Iz navedenog se nikako ne može zaključiti da iznesene tematike nisu zanimljive za projekte ruralnog razvoja, nego se tu vjerojatno radi o slijedećim činjenicama:

- da su neki projekti možda preskupi i preopsežni za realizaciju, pa se možebitno nalaze u nekim drugim fondovima kao npr. infrastrukturni projekti (širokopojasni pristup, navodnjavanje) ili projekti u fondovima zaštite okoliša (očuvanje prirode, zaštitno područje, emisija stakleničkih plinova i amonijaka)
- ili su se našli neki drugi sinonimi vezani uz ključne riječi kao npr. „omladina“, „poljoprivrednici“ – „mladi poljoprivrednici“
- ili nije došlo dovoljno projekata s područja s težim uvjetima gospodarenja (planinsko područje) i slično.

Stoga se može potvrditi prva hipoteza, odnosno da su rezultati istraživanja pokazali da je većina projekata zemalja EU usmjerena projektima koji rješavaju probleme ruralnog turizma.

Tablica 2. Analiza provedenih projekata prema zemljama i ključnim riječima*

Zemlje EU	Ključne riječi**	Broj projekata
1.) Austrija	5,6,16,17,22,24,30,32,34,38,41,42,44,46,55,48,63,68	7
2.) Belgija	3,5,16,27,31,32,33,38,52,56,63	5
3.) Bugarska	4,20,24,36,38,46,52	3
4.) Hrvatska	-	0
5.) Cipar	-	0
6.) Republika Češka	2,5,8,17,20,24,27,29,33,39,52,56,63	5
7.) Danska	5,22,44,49	1
8.) Estonija	2,4,13,16,17,22,24,32,36,38,39,52,56,63	7
9.) Finska	3,4,7,11,13,16,17,30,31,33,34,38,41,55,56,57,58,59,63,64,68	8
10.) Francuska	2,4,5,11,13,16,17,18,22,24,27,30,31,32,33,34,36,38,39,42,49,56,57,59,60,63,67	12
11.) Njemačka	4,5,6,8,11,18,20,22,38,41,44,49,52,55,56,58,68	7
12.) Grčka	2,13,17,24,30,32,34,38,39,41,48,52,56,63	9
13.) Mađarska	2,4,5,8,16,17,20,22,24,34,36,38,39,46,52,55,57,58,59,63,64,67	12
14.) Irska	6,22,31,55,56,63,64	2
15.) Italija	2,4,5,6,11,17,22,24,27,32,33,34,35,38,41,48,56,57,58,65	9
16.) Latvija	2,4,5,13,17,18,24,27,31,32,33,36,38,44,48,55,56,58,59,63	9
17.) Litva	7,24,31,36,38,39,55,66,67	3
18.) Luksemburg	-	0
19.) Malta	-	0
20.) Nizozemska	5,6,11,17,22,27,33,48,52,55,56,57,63,65	7
21.) Poljska	2,3,18,32,38,39,42,46,63,64,65	6
22.) Portugal	4,5,6,8,16,22,24,34,35,36,46,56,57,65	6
23.) Rumunjska	4,5,22,24,36,39,48,52,55,56,57,58,59,63,64	8
24.) Slovačka	5,13,16,22,24,27,34,38,39,42,57,63,64,68	7
25.) Slovenija	5,17,22,24,32,38,39,46,57,63	4
26.) Španjolska	2,4,8,11,17,18,22,31,32,33,34,38,49,52,55,56,57,58,63	10
27.) Švedska	3,4,6,7,8,11,17,18,29,30,31,34,36,38,41,44,46,55,56,58,60,63,64,65,66,68	11
28.) Velika Britanija	2,3,4,5,17,24,32,36,38,55,56,58,59,63,64	7
UKUPNO		165

Izvor: Vlastiti izvor

* Ključne riječi iz tablice 2. - navedeni su brojevi koji se nalaze u prethodnoj tablici 1.

**Autorov fokus u implementaciji ideje je označen žutom bojom u ključnim riječima

Iz tablice 2. može se zaključiti da najviše projekata ima Francuska i Mađarska (ukupno 12 projekta), zatim Švedska (11 projekta) i Španjolska (10 projekta). Stoga se samo djelomično može potvrditi druga hipoteza, odnosno da su najuspješnije zemlje u broju realiziranih projekata ruralnog razvoja zemlje zapadne Europe.

Zemlje poput Republike Hrvatske, Cipra, Luksemburga i Malte nemaju niti jednog ostvarenog projekta, što je vrlo negativno. Danska je ostvarila 1 projekt dok Irska 2. Iz ovih podataka može se zaključiti da su zemlje jako malo uključene u stvaranje projekata, a ključne riječi iz mjeseca u mjesec rastu, što znači da im se nudi široki izbor različitih projekata. Prema iznesenim podacima, općina Gradec bi bila prva općina u Hrvatskoj koja bi realizirala projekt na Europskoj mreži za ruralni razvoj, koji se prikazuje kasnije u ovom poglavlju.

U tablici 2. žutom bojom označeni su projekti koji predstavljaju fokus istraživanja (prema broju ključne riječi iz tablice 1), odnosno projekti koji su iščitavani prije nego se odlučilo koji će se od njih doslovce prevesti kako bi se primijenili na općinu Gradec. Izabrana su tri projekta - iz Francuske, Grčke i Italije, po slijedećim ključnim riječima: turizam, kultura, lokalna hrana, kratki lanci opskrbe i lokalna tržišta. Autorica se na početku istraživanja dvoumila između još nekoliko ključnih riječi kao što su Zaštita okoliša, LEADER, Žene, Biološka raznolikost i Adaptacija klimatskih promjena, ali uvidom u SWOT analizu općine Gradec (u slijedećem podpoglavlju) odabrane su ključne riječi kojima bi se najbolje uklonili nedostaci i iskoristile mogućnosti općine.

4.3. Prevedeni projekti iz stranice „Europske mreže za ruralni razvoj“

Bit ovog diplomskog rada je da se prevedu već postojeći projekti po određenim ključnim riječima iz internetske stranice „Europska mreža za ruralni razvoj“ i primijene na općinu Gradec. Prije svega iz SWOT analize općine Gradec (tablica 3.) analizirani su nedostaci i mogućnosti kako bi se prema tome pretraživali projekti koji su najviše potrebni općini.

Tablica 3. SWOT analiza općine Gradec

SNAGA	NEDOSTACI
Dobar geoprometni položaj, Odlična prometna povezanost, Bogato povijesno-kulturno i tradicijsko naslijeđe, Postojanje mlađih proizvođača, Aktivnost udruženja građana, Zadovoljavajuća infrastruktura itd.	Neiskorištenost prostorne baštine kao razvojnog resursa, Nedovoljni financijski kapaciteti, Nedostatak kulturnog zbivanja, Nerazvijeno poduzetništvo, Visoki postotak migracija-stanovništva itd.
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
Programi za učinkovito korištenje prirodnih resursa u funkciji održivog razvoja Općine, Razvoj održive i ekološke proizvodnje, Bespovratna sredstva EU, Programi poticaja ruralnog razvoja na razini Županije, države i EU, Seoski turizam itd.	Zagađivanje voda, Štetne misije iz svinjogojske farme, Pad nataliteta, Konkurentniji proizvodi EU, Nestabilna porezna politika itd.

Izvor: <http://www.gradec.hr/images/stories/SRP/strategija%20razvoja%20opcine%20gradec-%20%20za%20javnu%20objavu.pdf>

Nedostaci koji su bili ključni u SWOT analizi su neiskorištenost prostorne baštine kao razvojnog resursa i nedostatak kulturnih zbivanja, a kao mogućnosti programi poticanja ruralnog razvoja na razini Županije, države i EU, te seoski turizam. Prema navedenom, odabrane su ključne riječi kako bi se došlo do tri projekta iz baze ENRD-a, koja će se prevesti i pokušati primijeniti na razvoj općine Gradec:

1. Kultura (Culture),
2. Lokalna hrana (Local food),
3. Kratki opskrbeni lanac i lokalna tržišta (Short supply chains and local markets)
4. Turizam (Tourism).

U nastavku rada bit će prikazani prevedeni pojedinačni projekti iz Grčke, Francuske i Italije, a njihova primjena biti će prikazana kroz revitalizaciju dvorca Maksimilijana Vrhovca u Gradecu.

Stoga se može reći da se djelomično potvrđuje treća hipoteza, odnosno da su za općinu Gradec najprimjenjiviji projekti za razvoj ruralnog turizma, projekti ruralnog razvoja prekograničnih zemalja.

4.3.1. Projekti kulture i turizma u Grčkoj

Prvi projekt koji je preveden zove se „Promicanje Tsakonijske arhitekture“.¹³ Na popisu se nalaze sela u Tsakoniji, Grčkoj, kao tradicionalna naselja i to zahvaljujući njihovoj bogatoj arhitektonskoj baštini. Općina se zove Leonidio i taj prostor predstavlja dobar primjer tradicionalne arhitekture. Projekt je zamišljen kao način promoviranja ove tradicionalne arhitekture, točnije želi se povećati privlačnost njegove vrijednosti i privući veći broj turista na ovo područje. U prvoj fazi projekta napravljen je pregled tsakonijske arhitektonske imovine, a poseban naglasak je stavljen na arhitekturu u Leonidio i na mjesta arhitektonske zanimljivosti koji bi mogli postati turističkim atrakcijama. Rezultati su korišteni kao pomoć da se izrade prijedlozi za dizajn i ponudu mogućih događaja organiziranih za promicanje Tsakonijske arhitekture (slika 4.). Provedene su i promotivne aktivnosti kao što su promotivni materijal (plakati, transparenti, reklame i sl.) i promocijska kampanja kroz natjecanja i organiziranje lutrije u cilju privlačenja posjetitelja. Druga faza je uključivala pripremu samih događaja, dok je završna faza označavala konkretnu organizaciju osmišljenih događaja, kao što su koncerti, nastupi i razne izložbe na tu temu. Projekt je financiran od strane Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR).

Podaci projekta:

- Lokacija: Leonidio, Sjeverna Kynouria
- Programsko razdoblje: 2007-2013
- Prioritet: LEADER
- Mjera: M41- Provedba lokalnih razvojnih strategija
- Financiranje: Ukupni proračun 24.600 eura, EPFRR 14.250 eura, nacionalni/regionalni 750 eura, privatno 5.000 eura i ostali prihodi 4.600 eura
- Trajanje projekta: ožujak 2015 - prosinac 2015
- Promotor projekta: općina Kynouria

¹³ Engleski naziv: Promoting the Tsakonian Architecture

- Kontakt: Haralambos Lysicator info@notiakynouria.gov.gr , tel. +30 2757 360200
- Web stranica: <http://www.melitzazz.gr/>

Slika 4. Tsankonijska arhitektura



Izvor: https://ec.europa.eu/budget/euprojects/sites/euprojects/files/styles/standard_picture_768x432/public/tsakonian.jpg?itok=1UgLZM6H

Rezultati projekta: U općini Leonidio u Kynouriju naglasila se vrijednost i jedinstvenost tsakonske arhitekture kako bi se dodatno ojačao regionalni identitet. Stanovnici su bili informirani o tradicionalnom načinu gradnje i kako tradicionalna kultura može obogatiti svakodnevni život. Ovo područje ima koristi od povećane vrijednosti prema svojoj kulturnoj baštini, posebno kao turistička prodajna točka. Kulturni događaji održani su na mjestima od arhitektonskog interesa, uključujući obnovljenu „Fabbricu kulture“, kao i za vrijeme festivala lokalne gastronomije i kulture „Melitzazz“.

Lekcije i preporuke: Uspjeh takvih inicijativa oslanja se na razinu regije i to na stvaranje integracijske slike svijesti lokalnog stanovništva, posjetitelja i potrošača. Ključni elementi za to su osviještenost sudionika i provođenje promotivnih aktivnosti, promicanje prirodnog, kulturnog i izgrađenog okoliša i prikazivanje osobitosti i komparativnih prednosti ovog područja.¹⁴

¹⁴ Promoting the Tsakonian Architecture, izvor: https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/promoting-tsakonian-architecture_en

4.3.2. Projekt lokalne hrane u Francuskoj

Drugi projekt zove se Oznaka „Plati gurmanu“ što bi značilo promicanje francuskih lokalnih restorana. Glavne gospodarske aktivnosti na području Assesa, Verdon, Vaïre, Var (Pays A3V) na jugu Francuske su poljoprivreda i turizam. To područje ima snažnu kulinarsku tradiciju. Utvrđeno je da je vrlo malo restorana u tom području koristilo lokalne proizvode, unatoč kvaliteti i raznolikosti proizvoda koji se nude.

LEADER podrška korištena je za uspostavljanje lokalnog brenda, oznake „Pays Gourmand“ (Plati Gurmanu, slika 5.), koja je imala za cilj prepoznavanje ugostiteljskih objekata koji nude lokalne proizvode u svojim restoranima. Razvoj oznake uključivao je niz animacijskih aktivnosti za uspostavljanje suradnje između ugostitelja i proizvođača na istraživanom ruralnom području, poput organizacije sastanaka i obuke stručnjaka. Ključni aspekt projekta bile su promotivne i informativne aktivnosti, uključujući razvoj web stranice, izrada brošura i kataloga te organiziranje događaja usmjerenih na potrošače (stanovnike i turiste). Projekti su financirani od strane EPFRR-a.

Potpora EPFRR-a putem LEADER-a omogućila je francuskoj regiji razvijanje lokalnog brenda koji kapitalizira nesigurnost tržišta, a razvija raznovrsnost i kvalitetu proizvoda.

Podaci projekta:

- Lokacija: Asses, Verdon, Vaïre and Var
- Programsko razdoblje: 2007-2013
- Prioritet: LEADER
- Mjera: M413- Kvaliteta života/ diverzifikacija
- Financiranje: Ukupni proračun 126.000 eura, EPFRR 69.754 eura
- Trajanje projekta: 2010-2011
- Promotor projekta: Pays A3V
- Kontakt: Olivia D’HAENE paysgourmand@pays-a3v.net, tel. +33 4 92 73 12 97
- Web stranica: www.paysgourmand.com

Slika 5. Oznaka „Plati gurmanu“



Izvor: <https://i.ytimg.com/vi/54zBBmuDm2w/maxresdefault.jpg>

Rezultati projekta: Projekt je bio toliko uspješan da su dvije slijedeće projektne suradnje s dodatnim sredstvima LEADER-a proširile korištenje oznake na susjedne regije Serre-Ponçon, Ubaye, Durance (Pays Sud) (2013-2014) i Dignois (Pays Dignois) (2014.- 2015). U 2013. godini, Pays A3V i Pays SUD odlučili su udružiti svoja iskustva kako bi proširili i obogatili brand. Početkom 2016. godine obilježeno je 59 restorana s oznakom „Pays Gourmand (Plati gurmanu)“- (22 u zemljama A3V, 19 u Pays SUD i 18 u Pays Dignois) i 60 dobavljača lokalnih proizvoda. Inicijativa se pokazala održivom. Do kraja financiranja projekta tri su područja proširila pristup kroz akcije usmjerene i na uključivanje školskih kantina u projekt i organiziranjem razmjene pitanja o hrani među svim zainteresiranim stranama, od proizvođača do potrošača.

Lekcije i preporuke:

- Teritorijalno proširenje pruža mnogo veću vidljivu oznaku kvalitete i potiče razvoj teritorija.
- Oznake kvalitete mogu pružiti motivaciju za proizvođače i ugostitelje da usko surađuju, kao i povećanje konkurentnosti ugostitelja.
- Značajno je da se dozvoli svakom teritoriju da se samostalno razvije unutar zajedničke ljestvice kvalitete.

Kontekst: Ruralna područja obično trebaju podršku da iskoriste svoje različite prednosti i stvaraju nove mogućnosti gospodarskog i teritorijalnog razvoja. To je također slučaj s teritorijima Asses, Verdon, Vaïre, Var (poznat kao „Pays A3V“), Serre-Ponçon, Ubaye, Durance (Pays SUD) i Dignois (Pays Dignois) na jugu Francuske. Njihova se gospodarstva snažno oslanjaju na poljoprivredu i turizam, a imaju snažan kulinarski identitet. Ipak, istraživanje koje je provela Lokalna akcijska grupa koja pokriva „Plati A3V“ (kao „Pays

A3V“) pokazala je nedostatak standarda kvalitete za restorane na teritoriju. Također se pokazalo da je vrlo malo restorana koristilo lokalne proizvode unatoč činjenici da je lokalna poljoprivreda raznovrsna i nudi niz visokokvalitetnih proizvoda.

Cilj: Cjelokupni cilj projekta bio je poboljšati sliku lokalne hrane ispunjavanjem većih očekivanja kupaca, kao što su mogućnost otkrivanja lokalnih proizvoda i dobivanja dobrog omjera kvalitete i cijene.

Ostali ciljevi projekta bili su:

- Podržite lokalne restorane kako biste poboljšali kvalitetu svojih usluga;
- Razviti i promicati kulturu lokalne hrane kroz promicanje znanja koje posjeduju ugostitelji, proizvođači i obrtnici (trgovine);
- Stvoriti nove mogućnosti za lokalne proizvođače poticanjem partnerstva između proizvođača i ugostitelja za razvoj poljoprivrede i ruketvorina.

Aktivnosti: Inicijativa „Pays Gourmand“ započela je 2010. godine kada je Lokalna akcijska grupa za „Pays A3V“ provela istraživanje o receptima koji se koriste u lokalnim restoranima. To je pokazalo da je vrlo malo restorana na tom području koristilo lokalne proizvode, unatoč kvaliteti i raznolikosti proizvoda koji se nude. Kako bi se poboljšala kvaliteta i ugled lokalnih restorana i potaknulo korištenje lokalnih proizvoda, projekt je razvio „Ljestvicu o kvaliteti“. To je odredilo uvjete za postizanje nove oznake „Pays Gourmand“ za koju je dizajniran logotip. Oznaka je pomogla u razlikovanju restorana i kafića koji nude lokalne proizvode. Razvoj oznake pomagao je aktivnostima za stvaranje veza između ugostitelja i proizvođača na tom teritoriju. U cilju promicanja suradnje i podrške ugostiteljima za podizanje standarda kvalitete njihovih usluga, organiziran je niz sastanaka i tečajeva za stručnjake. Projekt je također podržao promotivne aktivnosti za podizanje svijesti o marki na tržištu. To uključuje pripremu i distribuciju brošura, pokretanje web stranice na dva jezika i organiziranje događaja posvećenih lokalnoj hrani.¹⁵

¹⁵ Label „Pays Gourmand“-promoting French local restaurants, izvor: https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/label-‘pays-gourmand’---promoting-french-local-restaurants_en

4.3.3. Projekt kratkih opskrbnih lanaca i lokalnih tržišta u Italiji

Treći projekt koji je preveden zove se „Pokrajina poštene ekonomske razmjene u Lombardiji“. Sedam LAG-ova regije Lombardije u Italiji udružilo se na međuteritorijalnom projektu suradnje kako bi stvorili „Pokrajinu poštene ekonomske razmjene“ (slika 6.), inovativni razvojni model kako bi se promovirao ekonomski i kulturni rast ruralnih područja u regiji. Ruralna područja u Lombardiji karakterizira predivan krajobraz i bogata bio raznolikost, te brojne poljoprivredne i zanatske djelatnosti. Unatoč tome, većina ruralnih poduzeća nije ekonomski održiva. S obzirom na to, sedam LAG-ova regije složilo se da zajednička razvojna strategija može bolje pomoći u nalaženju mogućih rješenja. Tako je nastao projekt među teritorijalne kooperacije - „Pokrajina poštene ekonomske razmjene“ (na talijanskom Distretto di Economia Solidare) koji je stvorio inovativni razvojni model za promociju ekonomskog i kulturnog rasta ruralnih područja u ovoj regiji. Unutar ovog projekta proizvođači trebaju proizvoditi na način da poštujući ekološke principe i etičku održivost i kroz njega imaju mogućnost surađivati i ući na nova tržišta, time povećavajući svoju konkurentnost.

Podaci projekta:

- Lokacija: Quistello
- Programsko razdoblje: 2007-2013
- Prioritet: LEADER
- Mjera: M421- Provedba suradnje projekata
- Financiranje: Ukupni proračun 441.000 eura, EPFRR 400.000 eura, nacionalni/regionalni 41.000 eura
- Trajanje projekta: ožujka 2012-ožujka 2014
- Voditelji projekta: LAG Oltrepo Mantovano Acarl (vodeći partner), LAG Valtellina, LAG Garda Valsabbia, LAG Colline, moreniche del Garda, LAG Lomellina, LAG Oglio Po terre dacqua: LAG Golem Sebino Valtrompia, Provincije Mantoval Cremona, Sondrio Pavia i Brescia.
- Kontakt: Carmelita Trentini, coordinamento@galoltrepomantovano.it

Slika 6. Pokrajine u Lombardiji



Izvor:

https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/styles/project_images/public/project/thumbnails/pic1_lombardia_map.jpg?itok=7ytDtn_r

Rezultati:

- Stvaranje AGRI BREAD FARM, socijalne farme bazirane na lokalnom kratkom lancu opskrbe povezane s proizvodnjom organskog kruha
- Osmišljavanje lokalnih oznaka koje će poboljšati mogućnosti proizvođačima da pristupe novim tržištima i plasiraju proizvode, na lokalnoj i regionalnoj razini
- Organizacija kratkog lanca opskrbe organski proizvedenih proizvoda
- Trajni edukacijski programi o hrani u lokalnim školama
- Stvaranje baze podataka lokalnih proizvođača koja uključuje informacije po proizvođaču (poljoprivredniku), kao što su proizvodi koje nudi i korišteni kanali na tržištu (lokalne trgovine, sajmovi, restorani, itd.)
- Definiranje pravila i smjernica za bilateralne i multilateralne ugovore
- Sudjelovanje na projektu Horizon 2020 s provedbom projekta koji naglašava važnost malih i obiteljskih farmi koje pridonose sigurnosti hrane, te koji naglašava važnost edukacije o hrani. Ovaj projekt će se vjerojatno razvijati preko EIP operativne grupe
- Definiranje distribucije proizvoda

Lekcije i preporuke:

- Uključivanje lokalnih sudionika odmah u prvoj fazi projekta. To će pomoći boljoj analizi i biti će se moguće bolje prilagoditi potrebama lokalnih sudionika.
- Osigurati dobru koordinaciju planiranih aktivnosti i financijskog upravljanja. To omogućava bolju podršku provedbenim aktivnostima i unapređuje njihovu organizaciju.

Kontekst: Ruralna područja u Lombardiji karakterizira predivan krajobraz i bogata bio raznolikost, te brojne poljoprivredne i zanatske djelatnosti, što osigurava važni potencijal za njihov ekonomski razvoj. Unatoč tim prednostima, većina ruralnih poduzeća zaostaju i nisu ekonomski održiva. Nedostatak lokalnih poduzetnika, svijest o njihovom potencijalu i kapacitetu da surađuju s drugima, te da se umreže i prodaju svoje proizvode, osnovni su razlozi ove teške situacije, uvećani zbog ekonomske krize. Nadalje, niska razina povezanosti između poljoprivrednih i zanatskih poduzeća i potencijalnih korisnika su utvrđeni kao osnovna prepreka ekonomskom razvoju tog područja. Važni dodatni negativni efekti su i napuštanje ruralnih područja od strane mlade populacije i ubrzani gubitak lokalne kulture i tradicije.

Ciljevi: Glavni cilj projekta bio je podržati bolju opskrbu s potrebama lokalnog tržišta kao osnove za ekonomski rast i konkurentnost lokalnih proizvođača iz oba sektora, poljoprivrede i zanata. Razvoj novih ekonomskih modela, kao što je kratki lanac opskrbe ili grupe poštene razmjene za prodaju poljoprivrednih proizvoda, mogu pomoći razvoju novih alternativnih kanala prodaje. Oni bi bili alternativni tradicionalnim kanalima prodaje, koji lokalnim poduzetnicima često nude ekonomske uvjete koji nisu povoljni i zahtijevaju količine koje proizvođači nisu u mogućnosti osigurati.

Promoviranje modela koji je informativan, savjestan i s održivom potrošnjom je slijedeći važan cilj projekta. Također je važna i edukacija potrošača da se prilagode novim načinima nabave i novim navikama kako bi se poboljšala ekonomska održivost lokalnih proizvođača.

Konačno, projekt teži izgradnji općeg znanja o ekonomskim, socijalnim i kulturnim uvjetima tog područja kako bi se uspostavila bolja suradnja između različitih sudionika i promovirala integracija između potrošača i poduzetnika (proizvođača).

Aktivnosti: Provedba projekta uključuje sedam LAG partnera i veliki broj sudionika aktivnih na tom području, posebice 200 lokalnih poduzeća, 4 konzorcija poduzeća, voditelje 4 školske kantine, 2 lokalne zdravstvene službe, 10 škola, oko 500 učenika i 500 građana.

Tijekom prve faze projekta napravljena je detaljna analiza lokalnog ekonomskog sustava. Posebna pažnja je posvećena:

- I) poduzetnicima koji mogu ponuditi proizvode i usluge koji karakteriziraju lokalnu ponudu (poljoprivrednici koji proizvode organske i kvalitetne prehrambene proizvode, lokalne tržnice, farme koje organiziraju direktnu prodaju itd.)
- II) potrošačima i njihovim potrebama kako bi se bolje prepoznale potrebe na tom području
- III) mogućnostima da se osmisle zajedničke oznake unutar tog područja kako bi se poboljšao marketing tih proizvoda i pristup novim tržištima
- IV) zajedničkoj komunikacijskoj strategiji koja će promovirati lokalne proizvode i lokalnu turističku ponudu

Bazirano na rezultatima analize, planira se veliki broj dodatnih aktivnosti, posebice:

- Definiranje pravila i smjernica za bilateralne i multilateralne ugovore, uključujući javnu nabavu koja bi pribavljala proizvode i usluge na području na kojem se projekt provodi
- Uspostavljanje programa edukacije o hrani za djecu (uključujući lokalne škole) i odrasle
- Osnivanje udruženja proizvođača sa ciljem da se sačuvaju i promoviraju lokalni proizvodi i poljoprivredni krajobraz. Udruženje je osnovalo laboratorij i osmislilo posebnu etiketu „Terra & Saporì“ po kojoj će se raspoznati lokalni proizvodi.
- Komunikacija i raspodjela aktivnosti. Organizacija radnih grupa i konferencija kako bi se informiralo o poduzetima aktivnostima kroz projekte s mogućnošću uključivanja i drugih lokalnih proizvođača.¹⁶

4.4. Općina Gradec

Gradec se u povijesnim dokumentima spominje prvi puta 1292. godine, kao jedan od tri velika biskupska posjeda i smješten je blizu Vrbovca u Zagrebačkoj županiji. Sadašnje ime Gradec dobiva u 15. stoljeću, u vrijeme kada su bile velike provale Turaka i kada je u tom području izgrađen biskupski kaštel (tvrđa) kojoj je narod dao ime „Grad“, a naselje oko vlastelinske tvrđave dobilo je ime „Gradec“.

Župa Svetog Petra u Gradecu (slika 7.) prvi puta se spominje 1325. godine. Župa se na ovom području održavala u kontinuitetu, čak i za vrijeme provala Turaka, zahvaljujući biskupskom utvrđenju - kaštelu sa vojničkom posadom koja je branila biskupski posjed. Godine 1765. odlučeno je da se podigne nova župna crkva, jer je ustanovljeno da je

¹⁶ Fair trade economic district in Lombardy, izvor: https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/fair-trade-economic-district-lombardy_en

postojeća gradečka župna crkva premala za „toliki narod župe“. Gradnja nove crkve započela je 1768. godine i trajala je do 1817. godine. U to vrijeme župom je upravljao župnik Juraj pl. Ožegović. Također navodi se da je u to vrijeme župni dvor bio ruševan. Gradnju nove crkve završio je župnik dr. Franjo Šufraj, kada je izgrađena kupola i dovršena je kapa tornja. U nekoliko navrata krovnište i dio tornja crkve stradali su od požara ili nevremena, a crkva je bila i poplavljavana. U crkvenim knjigama spominje se da su brigu o crkvi vodili biskup Maksimilijan Vrhovec, te nadbiskupi Juraj Posilović, Antun Bauer i Alojzije Stepinac, koji su dolazili u Gradec i brinuli se o popravcima. Godine 1865. tornj crkve je umjesto kupole dobio oblik šiljka. Crkvu su preimenovali kasnije u crkvu Ranjenog Isusa.¹⁷

Slika 7. Crkva ranjenog Isusa u Gradecu



Izvor: [https://www.locator-](https://www.locator-tzzz.com/images/points/2016/11/16/1479294550_216a17d27264c7882f6b926b136ac4b8_1024.png)

[tzzz.com/images/points/2016/11/16/1479294550_216a17d27264c7882f6b926b136ac4b8_1024.png](https://www.locator-tzzz.com/images/points/2016/11/16/1479294550_216a17d27264c7882f6b926b136ac4b8_1024.png)

Gradečki kaštel (biskupski dvor) spominje se u prvoj polovici 15. stoljeća kao jedna od pograničnih tvrđa koja je štitila Hrvatsku od Turske najeze. Utvrđenje je bilo vlasništvo Zagrebačke biskupije. Prva utvrda se sastojala od visokih nasipa, sa kulama na svakom uglu, a unutar tako formiranog četverokuta su se nalazili dvorac, župna crkva Svetog Petra, te još nekoliko gospodarskih zgrada. Tvrđa je bila drvena i imala je podrum građen od kamena. U biskupskoj tvrđi biskup je držao manju vojničku posadu. Ovakva tvrđa branila je biskupsko imanje od sredine 16. i u 17. stoljeću. Godine 1755. izbila je seljačka buna ispod Kalnika, kada je utvrđeni biskupski dvorac zauzet i spaljen. Nakon toga, na istom mjestu bio je izgrađen novi drveni dvorac, na postojećim temeljima. Biskup Maksimilijan Vrhovec dao je 1821. sagraditi novi veliki zidani dvorac, to je današnji

¹⁷ Katolički župni ured Gradec (1991.): Gradec, UMPAK UNION, Zagreb

dvorac u Gradecu. Biskup je volio jako boraviti u Gradecu, tako da je ovdje izgradio jedan od projekata koji je bio zapamćen i u Zagrebu. Nakon 2. svjetskog rata, dvorac je preuređen i u njemu se otvorila 8-godišnja osnovna škola koja je bila u funkciji sve do 2009. godine dok se nije izgradila nova škola (prilog 2.). Sada taj dvorac je prazan i nažalost propada¹⁸.

Općina Gradec je osnovana 1993. godine, kao jedinica lokalne samouprave, sukladno Ustavu i zakonskim propisima Republike Hrvatske. Osnutkom općine stekli su se uvjeti za prevladavanje dugotrajnog perioda stagnacije zbog činjenice da je područje Općine bilo tretirano kao rubno područje, te je vrlo malo ulagano u njezin razvoj, dok su Grad Zagreb i okolne sredine kao Vrbovec i Križevci centralizirali ekonomski i gospodarski potencijal, te faktički iscrpljivali ovo područje, privlačeći radnu snagu i mijenjajući tradicionalnu socijalnu i gospodarsku strukturu.

Slika 8. Općina Gradec



Izvor: Vlastita fotografija

Zbog toga danas općinu, s jedne strane, karakteriziraju problemi svojevrsni većini ruralnih područja u RH, kao što su nedovoljna gospodarska razvijenost, nepovoljna gospodarska struktura, slab financijski i razvojni potencijal, nedovoljno razvijena fizička i društvena infrastruktura, te nepovoljni demografski pokazatelj.

Danas je općina (slika 8.) orijentirana na održivi razvoj, ima jako dobar geografski i prometni položaj, očuvan okoliš, vrijedno prirodno, kulturno i tradicijsko nasljeđe i konkurentnu poljoprivredu.

¹⁸ Povijest općine Gradec, izvor: <http://www.gradec.hr/povijest>

Površina općine iznosi 88.85 km², općina ima 3.681 stanovnika u 1.132 kućanstva. Gustoća stanovništva iznosi: 41,43 stanovnika/km², te ima razvrstavanje po NUTS klasifikaciji: ruralna jedinica NUTS 5/LAU 2 razine.¹⁹

Stanovništvo općine Gradec živi u 20 naselja koji su raspoređeni oko Općine Gradec. Iz tablice 4. vidi se da najviše ima stanovništva u Hagnju, pa onda u Gradečkom Pavlovcu, pa tek u Gradecu. Zanimljivo je što je Gradec sjedište općine, a nema najveći broj stanovnika. Najmanje stanovnika ima u Festincu.

Tablica 4. Broj stanovništva u općini Gradec iz 2011. godine

Broj	Naselje	Broj stanovnika
1.	Buzadovec	109
2.	Cugovec	391
3.	Festinec	65
4.	Fuka	99
5.	Grabrić	89
6.	Gradec	461
7.	Gradečki Pavlovec	473
8.	Haganj	504
9.	Lubena	124
10.	Mali Brezovec	77
11.	Podjales	202
12.	Pokasin	66
13.	Potočec	88
14.	Remetinec	67
15.	Repinec	240
16.	Salajci	72
17.	Stari Glog	104
18.	Tučenik	103
19.	Veliki Brezovec	189
20.	Zabrđe	158
UKUPNO		3.681

Izvor: <http://www.gradec.hr/opcina-danas#>

¹⁹ NUTS klasifikacija razvijena je u Europskoj statističkoj agenciji (EUROSTAT) radi utvrđivanja kriterija za provedbu i upravljanje razvojnom politikom EU.

4.5. Primjena prevedenih projekata na općinu Gradec

Prethodno prevedena tri projekta primijenit će se na dvorac u općini Gradec (slika 9.) koji je prazan od 2009. godine. Da se ne zaborave običaji i tradicija gradečkog kraja, pokrenuli bi se projekti koji bi ponovno oživili ovaj kraj. Potrebno je prvo rekonstruirati dvorac, otvoriti restoran i promovirati autohtona jela. Lokalna hrana omogućila bi ponovno oživljavanje tradicije starinskih jela koja bi se ponovno kuhala u dvorcu, ali sudjelovalo bi se u manifestacijama, blagdanima, slavljinama i tako dalje. Sve namirnice za ta jela bi se kupovala od lokalnih poljoprivrednih gospodarstava. Dvorac bi služio kao restoran za konzumaciju navedenih jela, a ujedno i kao muzej starina. Ulaznice bi se naplaćivale 10 i 20 kuna (muzej i razgledavanje tunela), a u sklopu turističkog obilaska Gradeca bio bi i obilazak tunela koji se nalazi ispod samog dvorca i vode u 3 smjera. Jedan ide prema obližnjoj crkvi, drugi prema rijeci Glogovnici, a treći do Kučara (Gostović). Od ta tri tunela otvorio bi se samo jedan tunel koji vodi do crkve i udaljen je samo par metara. U sklopu muzejskog razgledavanja dvorca pokazali bi se neki starinski običaji kao što su plesovi koji bi izvodili članovi IFD Ogranak „Seljačke sloge“ Gradečki Pavlovec (koji se spominje od 1936. godine) i otvorile bi se radionice u podrumu kao primjerice tkanje platna za ručnike, plahte, stolnjake (na kolovratima); ručni radovi (heklanje, vezenje, pletenje slika, jastučnica i štikanje platna i narodnih nošnji na šivaćoj mašini), keramika i tako dalje.

Cilj projekta je: ponovno „oživiti“ i očuvati starinska jela odnosno lokalnu hranu kao što su: pera, štruklji, zlevka, salenjaci itd. Izuzev tih jela, posluživala bi se i ostala tradicionalna hrana u restoranu dvorca; kulturnu baštinu odnosno dvorac koji trenutačno nije u funkciji i stoji prazan (upravo zbog tog razloga bit će jedan dio pretvoren u muzej i nekadašnje starinske običaje), potrebna je rekonstruirati dvorac i tunel, tako da ne propadne ova prekrasna starina općine Gradec nego da se kvalitetno iskoristi. Također je u planu pomoći poljoprivrednicima da proizvode čim više, tako da bi od njih restoran otkupljivao potrebnu lokalnu hranu. U planu je stvoriti jak marketing, zbog promoviranja tog projekta po čitavoj Hrvatskoj, ali i šire. Općina Gradec radit će na tome da bude čim veći odaziv ljudi koji će prepoznati svrhu ovog projekta i ljepotu gradečkog kraja.

Slika 9. Dvorac Maksimilijana Vrhovca



Izvor:

http://www.zhrmku.org.mk/images/Hrvatska/3_Sjeverna_Hrvatska/Gradec_Dvorac_Zagrebacke_Biskupije/Dvorac_Zagrebacke_Biskupije_Gradec_1.jpg

Slika 9. prikazuje dvorac Maksimilijana Vrhovca u općini Gradec. Dvorac se sastoji od podruma koji je ispod zemlje, prizemlja, prvog kata i tavana.

4.5.1. Projekt dvorca Maksimilijana Vrhovca

Projekti koji su se proveli u Grčkoj, Francuskoj i Italiji primijenit će se na općinu Gradec odnosno na dvorac Maksimilijana Vrhovca. Pošto općina Gradec ima prekrasan dvorac koji stoji prazan već osam godina, a spada u kulturnu baštinu pretvorit će se u pravu turističku atrakciju. S ciljem ukupnog unapređenja dvorca želi se stvoriti nešto novo na temelju kombinacije slijedećih projekata koji bi po svojem sadržaju odgovarali potrebama dvorca:

1. „Promoviranje Tsakonijske arhitekture“ primijenit će se na način da se promovira kulturna baština, točnije želi se povećati privlačnost njegove vrijednosti, bogatstva i stvoriti nešto novo za turiste (obilazak kulturne baštine, priprema različitih događaja - koncerti, nastupi i razne izložbe i slično).

2. „Oznaka Plati Gurmanu – promicanje francuskih lokalnih restorana“ primijenit će se kao snažna kulinarska tradicija, odnosno lokalni proizvodi u lokalnim restoranima, uspostavljanje lokalnog brenda koji kapitalizira nesigurnost tržišta – njegov logotip, promotivne i informativne aktivnosti.

3. „Pokrajina poštene ekonomske razmjene u Lombardiji“ primijenit će se kao razvojni model za promociju ekonomskog i kulturnog rasta ruralnih područja,

osmišljavanje lokalnih oznaka koje će poboljšati mogućnosti proizvođača da pristupe novim tržištima i plasiraju svoje proizvode na lokalnoj i regionalnoj razini.

Prva faza projekta bio bi pregled dvorca i njegove imovine odnosno rekonstrukcija dvorca, ali ujedno i rekonstrukcija podruma odnosno jednog kratkog tunela (60m) koji se proteže do crkve Ranjenog Isusa u Gradecu (prilog 3.). Za realizaciju ovog dvorca stvoren je okvir za projekte i investicije koje se od 2008. godine provode širom sjeverozapadne Hrvatske, ali i šire. Uz financijsku potporu EU putem Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, a koristeći znanje REGEA-e, Zagrebačka županija izradit će potrebnu tehničku dokumentaciju za obnovu objekta napuštenog dvorca u Gradecu. Za rekonstrukciju potrebni su prirodni materijali iz tog razdoblja kada je izgrađen dvorac. Rekonstrukcija bi negdje koštala oko 2.000.000 kuna. U razdoblju rekonstrukcije provele bi se promidžbe i promotivne aktivnosti. Promotivni materijal bio bi društvene mreže (Facebook, stranica općine Gradec, ENRD), reklame, plakati. Promocijska kampanja uključivala bi razne pozive na obilazak dvorca i nekakva natjecanja za skupljanje dodatnog prihoda za daljnju izvedbu ostalih projekata vezanih za uređenje dvorca.

Kada bi se obavila rekonstrukcija dvorca tada bi se išlo na drugu fazu i to otvorenje restorana u samom dvorcu (u prizemlju), stvaranje i promicanje lokalne hrane Gradeca u restoranu i nabavljanje robe (hrane, starina) od lokalnih poljoprivrednih gospodarstava kao mogućnost pristupa novom tržištu, tako da plasiraju svoje proizvode na lokalnu i regionalnu razinu. Osim toga, stvorila bi se baza lokalnih proizvođača koja bi uključivala sajmove u Gradecu, opskrba restorana hranom i lokalnih trgovina. To bi zapravo bila organizacija kratkog lanca i opskrbe organskih proizvedenih proizvoda što bi značilo veliki napredak u poljoprivredi za to područje.

Završna faza bi bila otvorenje restorana, tunela i muzeja Maksimilijana Vrhovca (prvi kat) i sami događaji oko dvorca i u dvorcu, te razne izložbe, radionice za turiste (shema 1.). Iz sheme 1. se može vidjeti cijeli projektni plan i kako bi to točno izgledao poredak spavaćih soba, muzeja, izložba, ured (u kojem bi se vodili papiri), restoran + lokalna hrana, radionice i tunel koji vodi do crkve. Dvorac je jednokatna zgrada, u obliku izduženog pravokutnika, veličine oko 40x12 metara.

Shema 1. Projekt općine Gradec



Izvor: Izrada autorice

Podaci projekta:

- Lokacija: općina Gradec
- Programsko razdoblje: 2011-2017
- Prioritet: LEADER
- Mjera: M4.2.1- Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima
M6.4.-Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima
M19.3.- Priprema i provjera aktivnosti suradnje LAG-a
- Financiranje: Ukupni proračun 4.437.000 kuna, EPFRR 3.630.000 kuna, nacionalni/ regionalni 313.125 kuna, privatno 34.500 kuna i ostali prihodi 37.500 kuna
- Trajanje projekta: 2017-2019
- Promotor projekta: Paula Uroić
- Partneri: LAG prigorje, LAG Zeleni Bregi, LAG Sava, LAG Moslavina, LAG Vallis Colapis, LAG Zrinska gora-Turopolje, Zagrebačka županija, EPFRR, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo regionalnog razvoja, fondovi Europske unije, REGEA, općina Gradec

- Kontakt: općina Gradec <http://www.gradec.hr> , tel. +385 01 2797-097
- Web stranica: www.dvoracGradec.hr

Željeni rezultati (pretpostavka): U općini Gradec naglasila se vrijednost kulturne baštine odnosno dvorca u kojem pročelja nose skromna kasnobarokno-klasicistička oblikovanja. Zbog toga je dodatno ojačala svoj regionalni identitet. Stanovnici su od samog početka podupirali ovakve projekte i s oduševljenjem čekali njihov kraj, upravo zato što ovakva starina ne smije propadati i ne smije biti neiskorištena. Gradec se ujedno susreo s novim izazovom koje bi bilo najveće postignuće u ovoj regiji. U dvorcu Maksimilijana Vrhovca održavat će se razni kulturni događaji iz cijele Hrvatske i promicat će se kulturno društvo ovog kraja.²⁰ Uz kulturne događaje turisti mogu uživati u muzeju Maksimilijana Vrhovca (ulaznica 10 kuna), kao i u izložbama (starine ovog kraja). Također se mogu prisjetiti starih dana, ali i vidjeti starinski način života i kako su živjeli njihovi bake i djedovi. To mogu vidjeti kroz održane radionice, kao što su: tkanje platna za ručnike, plahte, stolnjake (na kolovratima); ručni radovi (heklanje, vezenje, pletenje slika, jastučnica i štikanje platna i narodnih nošnji na šivaćoj mašini), izrada keramike i slično. Ono što bi bila velika turistička atrakcija, ali ne samo na ovom području nego u cijeloj okolici i šire, a to je otvorenje tunela koji vodi iz podruma dvorca, pa sve do crkve u Gradecu. Podzemnih tunela ima tri, a renoviran bi bio najkraći, iz razloga što bi bila prevelika investicija za renoviranje sva 3 tunela. Ostala su dva tunela koja su zatvorena željeznom žicom, tako da ne bi slučajno ulazile divlje životinje. Turisti (uz nadoplatu 20 kuna) mogu prošetati podzemnim tunelom gdje su nekada hodali biskupi i bježali od najezde Turaka, ali ne samo od toga, nego su se skrivali i imali tajne sastanke. Izuzev toga, turisti mogu ostati i prespavati u dvorcu, spavaće sobe nalaze se na tavanu odnosno potkrovlju. Cijena noćenja je 300 kuna za dvije osobe.

Što se tiče otvorenog restorana „Zlatni dvori“, bio bi pun pogodak za ovaj prostor u okolici Gradeca, zato što nigdje u blizini (osim u Vrbovcu i Hagnju koji su dosta udaljeni od Gradeca) nema niti jednog restorana, a pogotovo nema restorana u kojem se poslužuju lokalni proizvodi. Ovaj projekt bi bio toliko uspješan da bi se proćuo po čitavoj zemlji. Na jelovniku restoran bi imao i ostalih specijaliteta i to iz svih krajeva Hrvatske (tablica 5.). Restoran bi pripremao obroke i za djecu u osnovnoj školi Gradec, pripremali bi se raznovrsni „gableci“ za zaposlene, djelatnici općine Gradec dovodili bi svoje stranke koji

²⁰ IFD Ogranak seljačke sloge „Gradečki Pavlovec“

bi s oduševljenjem dolazili u ovaj kraj, ali ne bi dolazili samo oni nego i drugi ljudi koji žele pobjeći iz gradova, te vidjeti i okusiti nešto novo. Iz tablice 5. vidi se bogati jelovnik restorana u dvorcu. Hrana je lokalna, ali i raznovrsna, tako da ima za svakoga ponešto. Cijene su vrlo pristupačne, a osoblje bi bilo vrlo ugodno.

Tablica 5. Jelovnik

Jelovnik					
Juhe	kn	Glavna jela	kn	Deserti	kn
1. Anjgemahtec	20	1. Žganci s divkom	35	1. Pera	10
2. Sarmice od listova vinove loze	20	2. Pečena guščja krv i jetrica	40	2. Štrukli	12
3. Plučica na kiselo	20	3. Patka s hajdinom kašom	45	3. Zlevka	12
4. Krem juha od tikvica	18	4. Šaran pečen u pećnici	55	4. Salenjaci	15
5. Trenci	18	5. Meso iz banje	50	5. Torta od krumpira i oraha	20
6. Zaruljena juha	18	6. Pijevac sa sosom od rajčice	45	6. Kukuruznjača	20
7. Štrukli na juhu	20	7. Krpice sa zeljem	35	7. Buhtle	12
8. Riblja juha	20	8. Paprikaš od zeca	45	8. Federi	15
9. Kokošja/goveđa juha	17	9. Čobanac	45	9. Orehnjača	15
10. Juha od graška	18	10. Kotlovina	60	10. Makovnjača	15
11. Juha od zeca	22	11. Pečena rebrica sa zapečenim grahom	55	11. Težačke rollice od sira	20
12. Grah s kiselom repom	24	12. Junetina na lovački	50	12. Medenjaci	15
13. Juha od kelja	20	13. Povrti picek	45	13. Torta od koštica	20
		14. Krumpir s domaćim tijestom	35		
		15. Rolana svinjetina sa špekrom	55		
		16. Mahune s češnjakom na salatu	35		

Izvor: Izrada autorice

Ruralno područje u Gradecu karakterizira predivan krajolik i bogatu baštinu, te ima brojne poljoprivredne djelatnosti što osigurava veliki potencijal za ekonomski razvoj. U općini Gradec gospodarstva nisu ekonomski održiva, zato se želi poticati poljoprivrednike za veću proizvodnju i naravno stvoriti nove mlade poljoprivrednike. U Gradecu nedostaje lokalnih poduzetnika i zato se treba poticati ekonomski rast i rast lokalnih proizvođača. Kako bi restoran imao dovoljno hrane i pića, opskrbljivao bi se preko kratkih lanaca organskih proizvedenih proizvoda, a to su lokalna poljoprivredna gospodarstva. Kada bi restoran bio otvoren, rastao bi i postotak prihoda kod poljoprivrednih gospodarstva što znači da bi im se poboljšali pristupi na nova tržišta i to na lokalnoj i regionalnoj razini. Stvarali bi se novi poljoprivrednici koji bi proizvodili ostale proizvode koji su potrebni u opskrbi restorana.

Na taj način bi se novac koji je utrošen na lokalno proizvedenu hranu stvarao gotovo dva puta veći prihod za lokalnu ekonomiju.

Aktivnosti: Ministarstva regionalnog razvoja, fondovi Europske unije i općina Gradec provele bi istraživanje o renoviranju kulturne baštine u Gradecu. Pokazalo se da u ovoj okolini, ali i šire, nema niti jednog ovakvog projekta koji bi bio pun pogodak za ovo područje. Isto tako veliku ulogu bi imao LAG Prigorje u Vrbovcu koji bi proveli istraživanje recepata za lokalne restorane. Pokazalo se također da vrlo malo restorana nude takve proizvode izuzev seoskih gospodarstva u Zagrebačkoj županiji. Kako bi oživjela takva jela i vratila se u konzumiranje, stvorila bi se oznaka „Hrvatski zavičaji“ za koju bi se dizajnirao posebni logotip. Oznaka pomaže u razlikovanju restorana i kafića na području koji nude lokalne proizvode u svojim restoranima (slika 10.).

Slika 10. Logotip lokalnih proizvoda



Izvor: Izrada autorice

Pozitivno je to što ta oznaka stvara vezu između ugostitelja i proizvođača na tom teritoriju. Podiže se svijest novog tržišta za proizvođače na gospodarstvima, kao i lokalne ekonomije. Osim LAG-a Prigorja, ovdje bi sudjelovali i uključivali se ostali LAG-ovi, kao što su: LAG Moslavina, LAG Vallis Colapis, LAG Zrinska gora-Turopolje, LAG Sava i LAG

Zeleni Bregi.²¹ Oni ostvaruju nova poljoprivredna gospodarstava s ciljem da se sačuvaju i promoviraju lokalni proizvodi i poljoprivredni krajobraz u ruralnom području. Također bi se osnovala i etiketa za takve proizvođače. Na taj način bi se zaštitilo pojedine proizvođače i potaknulo na stvaranje novih gospodarstava i potrošačima omogućilo prepoznavanje lokalne hrane. Restoran u Gradecu bi naručivao sve lokalne proizvode od lokalnih poljoprivrednih proizvođača i na taj način ih promicao na nova tržišta.

Preporuke ostalim lokalnim selima: Uspjeh kulturne baštine oslanja se na razinu regije i kao dobar primjer svim ostalim državama. Ključni elementi su: svijest stanovništva, posjetitelja, potrošača, promicanje kulturnih događaja, zaštite dvorca i okoliša.

Što se tiče lokalne hrane koja se pruža kroz čitavu regiju s oznakom kvalitete i potiče daljnji razvoj takvog poslovanja. Oznake kvalitete pružaju motivaciju za proizvođače i ugostitelje da zajedno surađuju i uz godinu u godinu otvaraju još nova dodatna poslovanja. Takvo uključivanje lokalnih proizvođača i ugostitelja je veliki korak za Hrvatsko tržište i za porast ekonomije.

Dodana vrijednost – programska ponuda dvorca u Gradecu

Godišnja doba: sva četiri godišnja doba

1. dan: Dolazak u ranim poslijepodnevnim satima. Ručak. Poslije ručka razgledavanje dvorca Maksimilijana Vrhovca, tunela, crkvu Ranjenog Isusa, rijeke Glogovnice, jezero Črnc. Večera u 19:00 sati. U večernjim satima šetnja ili rekreacija na postojećim terenima (nogomet, košarka, stolni tenis, badminton, tenis). Može se pogledati program koji počinje u 20:00 sati ispred dvorca Maksimilijana Vrhovca. Nastupat će IFD Ogranak „seljačke sloge” Gradečki Pavlovec, a nakon toga klasični plesovi kraljica i kraljeva u sklopu dramske izvedbe o povijesti dvorca.
2. dan: Doručak. Polazak autobusom iz Gradeca u 11:00 sati prema Vrbovcu koji je udaljen 8 kilometara. U Vrbovcu se razgledava crkva svetog Vida, kula Petra Zrinskog, spomenik Marije Jurić Zagorke, dvorac obitelji Patačić (unutra možete vidjeti radio Vrbovec i limenu glazbu), pučko otvoreno učilište, gradska knjižnica, mažoretkinje, razne ručne radove i slično. Poslije toga slobodno vrijeme u Vrbovcu oko 2 sata. Odlazak prema dvorcu Lovrečina Grad koji je udaljen nedaleko od Vrbovca. Povratak

²¹ LAG-ovi su neprofitne organizacije koje žele unaprijediti kvalitete života u ruralnom području, tako da povezuju lokalne dionike iz civilnog, javnog i gospodarskog sektora.

oko 18:00 sati. Večera, te ugodno druženje i provod uz tamburaški sastav „Gazde” na terasi imanja ili odlazak na kampiranje, odnosno noćno pecanje.

3. dan: Kako bi posjetitelji neograničeno uživali u slici predivne prirode, otkrivali bogatstvo flore i faune i upoznali se sa svakim djelićem novog kraja, omogućen im je doručak na otvorenom u sklopu dvorca u parku kao piknik u kojem restoran nudi svoje domaće proizvode i to striktno vezane za ovaj kraj (domaći kruh i pecivo, štruklji, sir, vrhnje, mlijeko i mliječni proizvodi, zlevka, domaća kobasica, pera, gibanica, buftli i slično). Nakon doručka šetnja stazama duž cijelog krajolika. Kako bi se zadržala ova prekrasna bajka u sjećanju i ugodno provedeno vrijeme u Gradecu možete pronaći i kupiti u suvenirnici suvenir po svom izboru. Tamo se mogu pronaći zanimljivi predmeti iz povijesnog doba kao što su replike starih uporabnih predmeta (istkane torbe, narodne kape, stari nakit, posuđe), ali i suvenir modernog karaktera (videokasete, knjige, CD o Gradecu i slično). Ručak. U 14:00 sati odlazak prema okolnim seoskim imanjima, na svinjogojsku farmu Gradec i bio-plinsko postrojenje Gradec koje predstavlja ekološki najprikladniji način zbrinjavanja raznih organskih sirovina iz kojih nastaju tri proizvoda: organsko gnojivo, toplinska i električna energija. Večera u 20:00 sati, te slobodna večer. U dvorištu dvorca Maksimilijana Vrhovca održava se kino predstava, a film počinje u 21:00 sat. Izbor filma je prema izboru gledatelja.
4. dan: Doručak. Po želji slobodno, odnosno odlazak na off road, vožnja čamcima ili eko vozila (rent a bike). Povratak u 13:00 sati, ručak u dvorcu uz gradečke specijalitete. Odlazak iz seoskog imanja u 16:00 sati.

Napomena: U cijenu ovog aranžmana uračunate su karte za autobus, te u sklopu toga hrana i piće za taj dan, dok nisu uračunate karte za dvorce, vožnja čamcem ili iznajmljivanje eko vozila.

5. ZAKLJUČAK

Ruralni prostor Europske unije, kao i ruralni prostor Hrvatske, odnosno ruralni prostor općine Gradec suočen je s negativnim trendom depopulacije i starenja stanovništva. S druge strane, općina Gradec ima očuvanu prirodnu, povijesnu, kulturnu i tradicionalnu baštinu. Predstavlja mjesto gdje se može kvalitetno živjeti i raditi, mjesto za odmor i opuštanje u mirnom, ekološki očuvanom okruženju, mjesto koje je poželjno za razvijanje poduzetničkih poljoprivrednih aktivnosti, odnosno područje idealno za apliciranje na projekte ruralnog razvoja. Kako bi se u to moglo krenuti analizirani su projekti koji se nalaze na Internet stranici Europske mreže za ruralni razvoj (ENRD), te su rezultati istraživanja pokazali sljedeće:

- ENRD djeluje od 2008. godine i, pored ostalih informacija, na Internet stranici su vidljivi odrađeni projekti ruralnog razvoja.
- Pretraživanje projekata može se vršiti na tri načina: pretraga po projektu (ukoliko znamo koji projekt točno tražimo), pretraga po ključnim riječima, te pretraga po zemljama Europske unije.
- Ukupno na stranici ENRD ima 165 provedenih projekata, u 28 zemalja članica EU, raspoređenih tematski prema 68 ključnih riječi.
- Za svaki projekt mogu se pronaći sljedeće informacije: osnovni podaci o projektu, sažetak, rezultati projekta, aktivnosti, kontekst, ciljevi, te lekcije i preporuke vezane uz projekt.
- Prema analizi projekata po ključnim riječima vidljivo je da najviše ima provedenih projekata s ključnom riječi *LEADER* (49), zatim *Ruralna mala i srednja poduzeća* (41) i *Turizam* (32), čime se može potvrditi prva hipoteza, odnosno da je većina projekata zemalja EU usmjerena projektima koji rješavaju probleme ruralnog turizma.
- Analiza projekata prema zemljama gdje su provedeni pokazuje da su Francuska (12), Mađarska (12), Švedska (11) i Španjolska (10) najuspješnije zemlje u broju realiziranih projekata ruralnog razvoja. Stoga se djelomično može potvrditi druga hipoteza da su najuspješnije zemlje u broju realiziranih projekata ruralnog razvoja zemlje zapadne Europe.
- SWOT analiza općine Gradec i intervju s načelnicom općine pomogli su u odabiru projekata prema ključnim riječima kojima bi se najbolje uklonili nedostaci i iskoristile mogućnosti općine, s ciljem prepoznavanja općine kao ruralno-turističke destinacije.

- Pretraživanje projekata koji će se prevesti i pokušati primijeniti na općinu Gradec birani su prema sljedećim ključnim riječima: kultura, lokalna hrana, kratki opskrbeni lanac i lokalna tržišta te turizam.
- Za prijevod i primjenu projekata na razvoj općine Gradec odabrana su tri projekta - iz Grčke, Francuske i Italije, čime se djelomično potvrđuje treća hipoteza, odnosno da su za općinu Gradec najprimjenjiviji projekti za razvoj ruralnog turizma, projekti ruralnog razvoja prekograničnih zemalja.
- Iz grčkog projekta „Promicanje Tsakonjske arhitekture“ preuzet je model promoviranja kulturne baštine kroz osmišljavanje različitih događaja kako bi se privukli turisti.
- Iz francuskog projekta „Oznaka Plati Gurmanu - promicanje francuskih lokalnih restorana“ želi se kapitalizirati nesigurnost tržišta i razvijati kvaliteta lokalni proizvoda kroz razvoj lokalnog brenda.
- Iz talijanskog projekta „Pokrajina poštene ekonomske razmjene u Lombardiji“ preuzima se model kratkih lanaca opskrbe čime se omogućuje razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, odnosno ekonomski rast ruralnog područja.
- Projekti bi se primijenili kroz rekonstrukciju dvorca Maksimilijana Vrhovca u Gradecu (na tavanu bi se izgradile tri spavaće sobe, na prvom katu otvorio bi se muzejski i izložbeni prostor, u prizemlju restoran „Zlatni dvori“, a u podrumu bi bio prostor za različite radionice i obnovio bi se tunel koji vodi do crkve „Ranjenog Isusa“).

Sva tri projekta nađena na stranici „*Europske mreže za ruralni razvoj*“, koji su se primijenili na općinu Gradec odnosno na dvorac Maksimilijana Vrhovca pokazali su se kao odličan mix za cjeloviti razvoj istraživanog ruralnog područja. Prikazanim projektom obogatio bi se svakodnevni život općine Gradec, uposlilo bi se tamošnje stanovništvo, oživjeli bi se kulturni događaji i starine, lokalna gastronomija, što bi se odrazilo i na povećanje dolaska turista. Naročito je stavljen naglasak na lokalnu hranu, čime bi se stvorila povećana potražnja za proizvodima lokalnog karaktera te bi se poljoprivrednicima otvorila mogućnost plasmana na „novom“ lokalnom tržištu odnosno u novosagrađenom restoranu u okviru dvorca.

Ovim radom željelo se ukazati na primjere dobre prakse uspješno provedenih projekata ruralnog razvoja u zemljama Europske unije, čime se može povećati vjerojatnost za buduće uspješno apliciranje na projekte ruralnog razvoja.

6. LITERATURA

1. Alfier, D. (1994.): Turizam, izbor radova, Masmedia, Zagreb
2. Bešlić, B., Copić, M., Kosor, K., Kulakowski, N., Maletić, I., Zrinušić, N. (2014): Upravljanje EU projektima, TIM4PIN d.o.o., Zagreb
3. Bilen, M. (2011.): Turizam i okoliš, Mikrorad d.o.o., Zagreb
4. Čorak, S., Mikačić, V., Tomljenović, R., Kušen, E. i drugi (2006.): Hrvatski turizam plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb
5. Demonja, D. (2014): Pregled i analiza stanja ruralnog turizma u Hrvatskoj, Sociologija i prostor, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb
6. Demonja, D., Ružić, P. (2010.): Ruralni turizam u Hrvatskoj, MERIDIJANI, Samobor
7. Fanuko, N. (2010.): Sociologija, udžbenik za gimnazije, PROFIL, Zagreb
8. Hauc, A. (2007.): Projektni menadžment i projektno poslovanje, M.E.P. Consult, Zagreb
9. Katolički župni ured Gradec (1991.): Gradec, UMPAK UNION, Zagreb
10. Koški, M. (2010): EU projekti panonski turizam, Hrvatski kongres o ruralnom turizmu s međunarodnim sudjelovanjem, zbornik radova, 2010, str. 529
11. Krajnović, A., Čičin-Sain, D., Predovan, M. (2011): Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma- problemi i smjernice, Oeconomica Jadertina 1/2011, Sveučilište u Zadru, Zadar
12. Lukić, A. (2005.): Na selo, na selo ... razvoj ruralnog turizma u Europi, <http://www.geografija.hr/svijet/na-selo-na-selo-razvoj-ruralnog-turizma-u-europi/> (09.09.2017.)
13. McCormick, J. (2010.): Razumjeti Europsku uniju, MATE d.o.o., Zagreb
14. Novata. S., Vlašić, I., Velinova, R., Geratliev, K., Borissova, O. (2009.): Europski fondovi za hrvatske projekte, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb
15. Omazić, M., A., Baljkas, S. (2005.): Projektni menadžment, Sinergija d.o.o., Zagreb
16. Pavić-Rogošić, L., Jelić Muck, V., Haken, R., Pelikan, J., Mamula, P. (2010): Zajedno za održivi razvoj ruralnih područja, BESTIAS, Zagreb, http://www.odraz.hr/media/146901/leader%20prirucnikzajedno%20za%20odrzivi%20razvoj_web.pdf, (29.10.2017.)

17. Stepinac Fabijanić, T. (2010): ECOVAST i projekti razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj, Hrvatski kongres o ruralnom turizmu s međunarodnim sudjelovanjem, zbornik radova, 2010, str. 497
18. Strateški razvojni program općine Gradec 2014-2020, izvor: <http://www.gradec.hr/images/stories/SRP/strategija%20razvoja%20opcine%20gradec-%20%20za%20javnu%20objavu.pdf>
19. Svržnjak, K., Kantar, S., Husinec, R., Marenčić, D. (2007): Ruralni turizam kroz prijave na projekte ruralnog razvoja, Prvi hrvatski kongres ruralnog razvoja, Perspektive razvoja ruralnog turizma s međunarodnim sudjelovanjem Hvar, 17.-21. 10.2007., str. 402.
20. Svržnjak, K., Kantar, S., Jerčinović, S., Kamenjak, D. (2014.): Ruralni turizam-uvod u destinacijski menadžment, Denona, d.o.o., Zagreb
21. Štambuk, M. (2014.): Lica nigdine-društveni i prostorni okvir razvitka hrvatskog sela, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb
22. Štambuk, M., Šikić-Mićanović, L.(2014.): Ruralna općina: Sutra, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb
23. Turistička zajednica Zagrebačke županije (2008): Kulturna baština, <http://www.tzzz.hr/wordpress/wp-content/uploads/tzzz-kulturna-bastina-2008.pdf> (20.09.2017.)
24. Vidaković, D., Pavlović, B. (2010): Razvoj ruralnog turizma kroz pred pristupne fondove EU-a i kroz proces prekoograničene suradnje, Hrvatski kongres o ruralnom turizmu s međunarodnim sudjelovanjem, zbornik radova, 2010, str. 469

Internetske stranice

- EU-projekti.info, <http://www.eu-projekti.info>
- European Network for Rural Development, <https://enrd.ec.europa.eu>
- Europski strukturni i investicijski fondovi, <http://www.strukturnifondovi.hr/projekti>
- Geografija.hr, <http://www.geografija.hr/svijet/na-selo-na-selo-razvoj-ruralnog-turizma-u-europi/>
- Hrvatska mreža za ruralni razvoj, <http://www.hmrr.hr/hr/ruralni-razvoj/sto-je-to-ruralni-razvoj/>
- LAG prigorje, <http://www.lag-prigorje.hr>
- Općina Gradec, položaj, <http://www.gradec.hr/poloaj>

- Poduzetnički portal, <http://www.poduzetnistvo.org/news/ruralni-turizam-na-raskrizju-bez-putokaza>
- Središnja agencija za financiranje i ugovaranje, izvor: <http://www.safu.hr/hr/o-safu/primjeri-eu-projekata-u-rh>
- Smjernice za ruralni turizam, <http://www.suvremena.hr/16798.aspx>
- Svjetska turistička organizacija, <http://www2.unwto.org/content/why-tourism>
- Program ruralnog razvoja 2014-2020., (<http://www.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020>)
- Revija ruralnog razvoja Europske unije, (<http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/fms/pdf/08228A36-CB23-6DD7-4AD0-F35A84DA8086.pdf>)
- Turistička zajednica Zagrebačke županije, <http://www.tzzz.hr/kroz-zupaniju/kulturna-bastina/>
- Drugi hrvatski kongres o ruralnom turizmu s međunarodnim sudjelovanjem, „Konceptija dugoročnog razvoja ruralnog turizma“, Mali Lošinj, Hrvatska, 2010., izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/111202>
- Pojam kulturne baštine, izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/190718>

7. PRILOZI

Prilog 1. Transkript intervjua realiziranog 27.04.2017. s načelnicom Ljubicom Ambrušec, struč.spec.ing.agr.

PITANJA:

1. Kakav je bio početak Vašeg mandata u općini Gradec?

Po dolasku na vlast u 2013. godini, kao ljudi s nezavisne liste, u Općini smo zatekli katastrofalno stanje- od 2 i pol milijuna kuna proračuna Općine. Dugovanja su iznosila čak dva milijuna i 300 000 kuna. U 9 mjeseci sam uspjela riješiti općinske dugove, ostvarili smo niz projekata i ostali smo 2014. godine u plusu.

2. Kako ste uspjeli u takvom malom roku očistiti sve dugove?

Svi me pitaju baš to pitanje kako smo to uspjeli, a ja im odgovaram da je bolje da me ni ne pitaju. Kad pogledam unazad, ni sama ne znam kako smo uspjeli... Mjesec, a možda i dva radila sam s tri telefona u ruci, tražila sam sve one kojima je općina bila dužna, molila sam ih za razumijevanje. Objašnjavala bi im kakvo smo stanje zatekli i zamolila da nekako reprogramiramo dug, na rate, ili na druge načine. Ljudi su bili dobri i pokazali su razumijevanje. Mi smo ispoštovali svoj dio. Ako smo se dogovorili da ratu plaćamo 20. u mjesecu, mi bismo je već uplatili 18. u mjesecu. Tako smo stekli puno prijatelja, a sada možemo puno više toga odraditi.

3. U što ste ulagati nakon toga?

Prvo smo ulagali u ceste, puteve, sela i naselja. Ljudi su to shvatili ozbiljno i tako su krenuli raditi. Dali smo tih 800 tisuća kuna mjesnim odborima samo da općina krene naprijed, da se radom digne, da se grade ceste, putevi, da se kopaju grabe, da svako naselje ide naprijed. Sela i naselja su bila osobito zapostavljena ovih godina, a neka sela su upropaštena. Ovo je bila prilika da se to preporodi, ljudi su krenuli od mjesnih odbora, shvatili su kakva im se prilika ukazala. Rekla sam ljudima i kako općina nije mjesto gdje će vidjeti novac. Novaca nema i ovdje ga nećete vidjeti, ali vidjet ćete materijal, dat ćemo sve od sebe da dobijete materijal za kućice za djecu, za autobusne stanice, za uređivanje vatrogasnih i društvenih domova, za razvijanje udruga i njihov rad.

4. Jeste li do danas ostvarili ova navedena ulaganja?

Jesmo. Izgradili smo vatrogasni dom u Gradecu, renovirali smo općinu Gradec, u svakom selu smo složili malo dječje igralište (pod tim mislim na klackalice, tobogan, klupu i ljuljačke), asfaltirali smo pojedine ceste, dajemo novčana sredstva udrugama i još mnogo toga.

5. Koji je Vaš prvi projekt?

Prvo smo pokrenuli projekt za dječji vrtić odnosno taj projekt smo već i odradili. On će biti kapaciteta za 86 djece, kompletno gotov projekt, koji je stopiralo Ministarstvo kulture jer su tvrdili kako na tom području postoje važne arheološke iskopine. Mi smo platili iskopavanje 20.000 kuna i ništa nije pronađeno, no oni i dalje otežu sa svime. Godinu dana su nas usporavali. Poštujemo povijest i kulturu, ali država nas usporava u onome što je neophodno našim ljudima. Imamo odljev mladih ljudi s djecom, koji odlaze van. U Križevcima je također slična situacija, mladi nemaju kuda s djecom. Sada čekamo. Projektant je 18 puta morao mijenjati projekt, dobro da se dogodi dva ili tri puta, ali 18 puta? Nešto tu ne štima. Sada smo napravili novi projekt, morali smo se izmaknuti iz središnje, povijesne jezgre sjeverno, da pogodimo rubni dio gdje će se vršiti arheološka ispitivanja. Samo da krenemo i da to napravimo, a najviše mi je žao što ljudi iseljavaju zbog ovakvih stvari. Ići ću do predsjednice ako treba i razotkriti nerad, ako se ovo usporavanje nastavi. Do danas mogu reći da smo napravili tek temelj za dječji vrtić, nadam se da će uskoro krenut u izgradnju.

6. Koje ste još projekte pokrenuli uz dječji vrtić?

Uz dječji vrtić imamo još više desetaka projekata. Tu su bila dva projekta za dvije mrtvačnice, imamo četiri groblja na našem području, a 2 nemaju mrtvačnice. Prema Zagrebačkoj županiji ostvarili smo projekt za kompletnu rekonstrukciju centra, bio je devastiran i imao je rupa na asfaltu. Centar je frekventan i tu je intenzivan odvoz i dovoz, tako da je bila nužna kompletna rekonstrukcija. Danas kao što vidite sve je složeno. Aplicirali smo u Županiju i projekte za izgradnju cesta, u 2015. godini za četiri ceste, a jedna se već napravila. Imali smo i jedno raskrižje koje se tiče naše nerazvrstane ceste, a koje je moralo proći još samo skupštinu. U 2015. napravili smo totalnu rekonstrukciju raskrižja i dvije autobusne stanice, to smo aplicirali županiji. Tu je još niz projekata kao izgradnja vodovoda Zagreb-istok i niz drugih. Radimo bez radnog vremena.

7. Možete li mi dati SWOT analizu općine Gradec, jer su vezani za moj diplomski rad?

Naravno da mogu. Na našoj stranici www.gradec.hr imate Strateški razvojni program općine Gradec 2014-2020. godinu. Tamo Vam se nalazi SWOT analiza općine Gradec i u njoj imate nedostatke i mogućnosti Gradeca. Evo, sada ću Vam to i isprintati. Izvolite.

(U daljnjem razgovoru samo su prokomentirane stavke vidljive iz SWOT analize u radu)

8. Zašto propada ovaj prekrasan dvorac Maksimilijana Vrhovca?

Nažalost propada od 2009. godine. Pokrenuli smo taj proces koji je vezan uz dvorac. Poslali smo u Ministarstvo kulture prijedlog da se s njime nešto napravi, šteta bi bila da ovakva starina propada još više.

9. Koja je Vaša vizija dvorca?

Moja vizija je takva da se otvori restoran u Gradecu, znate i sami da ovdje u blizini nema nikakvog restorana. To bi bilo idealno za naše posjetitelje i građane. Također bi bio i veći odaziv ljudi i manje bi se novaca trošilo na catering kojeg naručujemo za naše goste.

10. Opišite ukratko Vaš rad tijekom cjelokupnog mandata?

Zadnju godinu gledam kao najuspješniju godinu u mom mandatu iz više razloga, a to su ostvareni projekti, već četvrtu godinu za redom suficit prihoda. Moram naglasiti da je lako postići ovakve rezultate i uspjehe kada radite u timu ljudi koji dijele isti entuzijazam i ljubav prema mjestu, koji odrađuju lavovski dio posla i zbog kojih se Gradec razvija u smjeru koji me veseli. Taj tim čine zaposlenici općine Gradec, građani i svi članovi općinskog Vijeća.

11. Za kraj, recite mi u kojoj ste mjeri zadovoljni poslom koji ste do sada odradili u općini Gradec?

Mogu reći da sam izuzetno zadovoljna poslom kojeg smo odradili i da mi je srce na mjestu. Uz takav dobar tim možete sve uspjeti. Nadam se da će u budućnosti projekti biti brži i da će njihova realizacija još više razveseliti naše građane općine Gradec.

Prilog 2. Nova osnovna škola Gradec



Izvor:

<http://www.mdv.hr/Referentna%20lista/Osnova%20škola%20i%20sportska%20dvorana%20Gradec.jpg>

Prilog 3. Dvorac i crkva



Izvor: <http://www.invest-croatia-zg-county.com/wp-content/uploads/2016/12/gradec03-1024x576-951x353.jpg>

Prilog 4. Projekti koji sadrže tri najčešće ključne riječi na istraživanoj stranici

1. LEADER ima 49 projekata, a to su: „ViciGAL - pretvaranje nekadašnje željezničke pruge u zelenu traku za biciklizam“- Belgija „Postavljanje centra za iskustvo sira u Woerdenu“-Nizozemska, „De Putter - postavljanje multifunkcionalnog centra koji promiče socijalnu koheziju“- Nizozemska, „Svjetski grad Miselerland - promicanje socijalne uključenosti“- Luksemburg, „GAL'otte - poticanje umrežavanja građana“- Belgija, „Armob - Mobilna aplikacija na doživljaj drevne stvarnosti“-Njemačka, „Zapadna staza- Izrada digitalnog inventara pješačkih staza“- Luksemburg, „Podružnica - pokretačka snaga lokalnog razvoja“-Slovenija, „Ponoć na livadi - postavljanje jedinstvene muzejske instalacije u ruralnoj Latviji“- Latvija, „VIRERE - Promicanje obnovljive energije kroz raznoliki ruralni turizam“- Španjolska, „Putovanje u šumi - ulaganje u šumski okoliš obrazovanje“- Latvija, „Promicanje korištenja solarne energije u lokalnim zajednicama“- Mađarska, „Proizvodnja povrća u tunelima pomoću obnovljivih izvora energije“- Mađarska, „Poboljšanje energetske učinkovitosti komunalnih zgrada na području LAG-a“- Mađarska, „Centar za posjetitelje Boyndie“- Velika Britanija, „Nova kooperativna trgovina u Ballstadtu“- Njemačka, „Gasthof Bräu - prostor za seminare i suradnju“- Austrija, „Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora“- Bugarska, „WAB-ruralna srednja škola za digitalnu tranziciju“- Francuska, „Akademska turneja“- Belgija, „Energija, šuma i klimatske promjene (ENFOCC)“- Španjolska, „Podrumsko dvorište, poduzetnički trening za imigrante“- Švedska, „Postavljanje centra za obnovljive izvore energije u Feldheimu“ – Njemačka, „Centar za učenje o požarima za djecu“- Njemačka, „Suderbyn - razvoj šumskog ekosustava u Zajednici u Švedskoj“- Švedska, „Promicanje tradicionalnih prehrambenih proizvoda u regiji Mazovia, Poljska“- Poljska, „Razmjena dobre prakse na integraciju imigranata u ruralna područja diljem EU“- Austrija, Finska i Švedska, „Ljeto u dolini glazbenih festivala u Švedskoj“- Švedska, „Seto Külvelüü - Korištenje prometnih znakova za promicanje lokalne kulture“-Estonija, „Lokalna proizvodnja octa i sirupa u Estoniji“- Estonija, „Postrojenje za preradu sira na alpskom pašnjaku“- Austrija, „Bühübl -Terapijski centar za pomoć djeci“-Austrija, „Bio regija Mühlviertel - Razvijanje organske marke u ruralnoj Austriji“- Austrija, „Moja zajednica – osjećajte se kao kod kuće“- Njemačka, „Pristup ruralnoj širokopojasnoj mreži za izoliranu ruralnu zajednicu“- Španjolska, „Postavljanje sustava za lociranje kuće u Formenteru“- Španjolska, „Dodjeljivanje regionalne marke kvalitete KARSTICUM“-

Slovačka, „U koracima Maginhrada“- Slovačka, „Zemlje i zajednice“- Italija, „**Oznaka plati gurmanu- promicanje francuskih lokalnih restorana**“- Francuska, „**Pokrajina poštene ekonomske razmjene u Lombardiji**“- Italija, „Ruralne pješačke staze u Belgiji“- Belgija, „Projekt imigrantskih sela“- Finska, „Kućna sapunica“- Litvanija, „Odredište Pottery Village“- Poljska, „Integracijski pakt u Luksemburgu“- Luksemburg, „Arktički ratnici iz Laponije“- Finska, „Proučavanje i promicanje proizvodnje bioplina na području LAG-a Pays des Condruses“- Belgija, „Izgradnja ekološki prihvatljive radionice“- Mađarska

2. Ruralna mala i srednja poduzeća imaju 41 projekt: „Napredovanje u konditorskoj i slastičarskoj radionici u ruralnoj Rumunjskoj“- Rumunjska, „Darzini-2 - modernizacija farme specijalizirane za cvjećarstvo“- Latvija, „JOLLE doo - razvoj proizvodnog procesa novog zdravog čipsa“-Latvija, „Kocour pivovara - Postavljanje smještajnih kapaciteta i kuhinje“- Republika Češka, „O Morro - Nova mliječna tvrtka koja cilja na domaća i međunarodna tržišta“-Portugal, „Proizvodnja svježeg rezanog bilja u Portugalu za izvozna tržišta“ – Portugal, „Restrukturiranje punjenja vina za vinariju Bodegas Latúe“- Španjolska, „Razvoj poslovanja za žene - prilagođena podrška ženskim ruralnim poduzetnicima“- Švedska, „Digitalna Clare - iskorištavanje digitalnih mogućnosti u ruralnoj Irskoj“- Irska, „Nova kooperativna trgovina u Ballstadtu“- Njemačka, „Zelena područja“- Švedska, „Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora“- Bugarska, „WAB- ruralna srednja škola za digitalnu tranziciju“- Francuska, „Akademska turneja“- Belgija, „Razvoj proizvodnje gljiva u šumama Finske“- Finska, „GreenCareLab – potpora umrežavanja tvrtki koje su zasnovane u prirodi“- Finska, „Kafić i kuhinja u selu na Dyrönu“ - Švedska, „Proširenje poslovanja biljke Uuskaubi u Estoniji“- Estonija, „Lokalna proizvodnja octa i sirupa u Estoniji“- Estonija, „Vikendica na konjičkoj farmi“- Estonija, „Stjecanje opreme za veterinarski laboratorij“- Rumunjska, „Proširenje distribucije pekarskih proizvoda“- Rumunjska, „Razvijanje farme na golf terenu i u bistrrou“- Nizozemska, „Boerderij Spa - farmsko naselje“- Nizozemska, „IVO - Poboljšanje kvalitete maslinovog ulja“- Italija, „Povratak i dodatna vrijednost napuštenoj plantaži od pluta“- Italija, „Podrška malom proizvođaču metala“- Mađarska, „Izgradnja ekološki prihvatljive radionice“- Mađarska, „Proizvodnja briketa na ECODOMANI“- Rumunjska, „Uvođenje novih strojeva i tržišnih inovacija na Eberlinovu Apiary“- Latvija, „Proizvodnja i pakiranje biogoriva (PELLET) od ostatka ulja od žetve“- Grčka, „Podizanje radionice za popravak i proizvodnju obuće“- Grčka, „Postavljanje Jedinice za

proizvodnju sokova“ - Grčka, „Postavljanje nove tvornice za pakiranje ekstra djevičanskog maslinovog ulja“ - Grčka, „Postavljanje integriranog centra za sport i pustolovinu“ - Grčka, „Dodavanje vrijednosti tradicionalnim lokalnim proizvodima Pomurje“ - Slovenija, „Dreverna: koristeći izgubljeno morsko blago kako bi selo napredovalo“ - Litvanija, „GrowBiz“ - Velika Britanija, „Het Hazendonkje“ - Nizozemska, „EVA-eksperimentiranje i iniciranje zajedno u dolini Aude“ - Francuska, „Drvo svjetlosti-radionice- Podrška lokalnom poduzetništvu u udaljenom ruralnom području“ - Latvija

3. Turizam ima 32 projekta: „ViciGAL - pretvaranje nekadašnje željezničke pruge u zelenu traku za biciklizam“ - Belgija, „Chevetogne - kombinacija područja promatranog iz močvarnog ekosustava s društvenim turizmom“ - Belgija, „Armob - Mobilna aplikacija na doživljaj drevne stvarnosti“ - Njemačka, „Zapadna staza- Izrada digitalnog inventara pješačkih staza“ - Luksemburg, „Razvijanje farme u turizmu i proizvodnju grijanja pomoću biomase iz drveta“ - Slovenija, „Kuća tradicije u Opatijskom Selu“ - Slovenija, „Ponoć na livadi - postavljanje jedinstvene muzejske instalacije u ruralnom Latviji“ - Latvija, „VIRERE - Promicanje obnovljive energije kroz raznoliki ruralni turizam“ - Španjolska, „Kocour pivovara - Postavljanje smještajnih kapaciteta i kuhinje“ - Republika Češka, „Centar za posjetitelje Boyndie“ - Velika Britanija, „Stvaranje kulturne i kulinarske marke Vistula doline“ - Poljska, „Suderbyn - razvoj šumskog ekosustava u Zajednici u Švedskoj“ - Švedska, „Promicanje tradicionalnih prehrambenih proizvoda u regiji Mazovia, Poljska“ - Poljska, „Jezero Lappajärvi - najveće europsko jezero kratera“ - Finska, „Seto Külvelüü - Korištenje prometnih znakova za promicanje lokalne kulture“ - Estonija, „Proslava 10 godina lokalnog kafića“ - Estonija, „Postrojenje za preradu sira na alpskom pašnjaku“ - Austrija, „Bio regionalni Mühlviertel - Razvijanje organske marke u ruralnoj Austriji“ - Austrija, „Oživljavanje tradicionalnih obrta u Slovačkoj“ - Slovačka, „Korištenje bajki za poboljšanje turističkih atrakcija za djecu“ - Slovačka, „Postavljanje botaničkog vrta i pružanje obuke mladim poljoprivrednicima“ - Rumunjska, „Agroturizam Monitor farma“ - Velika Britanija, „Razvijanje farme u golf teren i bistro“ - Nizozemska, „Boerderij Spa - farmsko naselje“ - Nizozemska, „Modernizacija planika mlijeka“ - Slovenija, „Južna i istočna Cork staza za ptice“ - Irska, „**Promoviranje Tsakonijske arhitekture**“ - Grčka, „Postavljanje integriranog centra za sport i pustolovinu“ - Grčka, „Šuma zemlje Chimaya“ - Belgija, „Pješačke staze u Belgiji“ - Belgija, „Kućna sapunica“ - Litvanija, „Odredište Pottery Village“ - Poljska

POPIS KRATICA

- 1.) EU-Europska unija
- 2.) ENRD- European Network for Rural Development
- 3.) EEZ- Europska ekonomska zajednica
- 4.) ECOVAST- Europska vijeća za sela i male gradove
- 5.) INTERREG IIIA- Inicijativa zajednice
- 6.) LEADER- Veza između aktivnosti razvoja ruralnog gospodarstva
- 7.) RDP- Ruralni razvojni program
- 8.) NRN-Nacionalne ruralne mreže
- 9.) LAG-Lokalne akcijske grupe
- 10.) RN-Ruralno umrežavanje
- 11.) EPFRR- Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
- 12.) EIP-Europsko inovacijsko partnerstvo
- 13.) NUTS- Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku
- 14.) IFD- Izvorno folklorno društvo
- 15.) REGEA- Regionalna energetska agencija
- 16.) PAs- Agencija za plaćanje
- 17.) MAs- Upravljačke vlasti
- 18.) EU NGOs-Europske nevladine organizacije
- 19.) Regional/Local Authorities-Regionalno-lokalne vlasti
- 20.) Agricultural Advisory Services-Poljoprivredno savjetodavne službe
- 21.) Agricultural Research Institutes-Poljoprivredni istraživački instituti
- 22.) UNWTO- Svjetska turistička organizacija

SAŽETAK

U radu su analizirani dobri primjeri već postojećih prevedenih projekata iz stranice *Europska mreža za ruralni razvoj* koji se primjenjuju na općinu Gradec, odnosno na rekonstrukciju dvorca Maksimilijana Vrhovca s ciljem prepoznavanja općine kao ruralno-turističke destinacije. Kroz intervju i razgovor s načelnicom općine Gradec, fotodokumentacijom i pretraživanjem svih dostupnih podataka utvrđeni su nedostaci i mogućnosti analizirane općine, kako bi se pronašli projekti kojima bi se unaprijedilo poslovanje i daljnji razvoj općine Gradec.

Odabrani provedeni projekti i na osnovu toga predloženi novi projekt čije ideje će se primijeniti na rekonstrukciju dvorca u Gradecu, imaju za cilj povećati broj dolazaka turista i razgledavanje Gradeca (muzeja i tunela); povećati gastronomsku ponudu s naglaskom na lokalne specijalitete koji bi se posluživali u novosagrađenom restoranu u dvorcu, nova lokalna oznaka poljoprivredno-prehrambenih proizvoda poboljšala bi mogućnost proizvođačima da plasiraju svoje proizvode na lokalna i regionalna tržišta te bi se potaknuo napredak i razvitak obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Stoga se osnovna korist projekta očituje kroz ekonomski rast promatranog ruralnog područja i to kroz: veće zapošljavanje lokalnog stanovništva, očuvanje i revitalizaciju kulturne baštine, stvaranje veće prepoznatljivosti lokalne gastronomije, dodatnu zaradu za poljoprivrednike te osnivanju novih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

Ovim radom željelo se ukazati na primjere dobre prakse uspješno provedenih projekata ruralnog razvoja u zemljama Europske unije, čime se može povećati vjerojatnost za buduće uspješno apliciranje na projekte ruralnog razvoja.

Ključne riječi: Europska mreža za ruralni razvoj, projekti ruralnog razvoja, ruralni turizam, općina Gradec

SUMMARY

The paper analyses the good examples of already existing translated projects from the European Network for Rural Development, who are apply to Gradec municipality for the reconstruction of the Maksimilijan Vrhovac castle with purpose of recognizing the municipality as rural-tourist destinations. In an interview and conversation with municipality of Gradec, through photo-documentation and in searching of all available data, deficiencies and opportunities of analyzed municipalities were identified to find projects that would improve the business and further development of Gradec.

Selected implemented projects and proposed new projects, whose ideas will be applied for the reconstruction of the castle in Gradec, have the purpose to increase the number of tourist arrivals and sightseeing of Gradec (museums and tunnels); to increase the gastronomic offer with an emphasis on local specialties which will be served in a newly-built restaurant in the castle. The new local characteristics of agricultural and food products would enhance the ability for producers to market their products to local and regional markets and encourage the advancement and development of family farms. So, the basic benefit of the project manifest through the economic growth of the observed rural area through: higher employment of the local population, preservation and revitalization of cultural heritage, creation of greater recognition of local gastronomy, additional income for farmers and establishment of new family farms.

This paper points out the good practice examples who are successfully implement in rural development projects in European Union countries, by whose it could increase the probability of future successful application to rural development projects.

Keywords: European Network for Rural Development, rural development projects, rural tourism, Gradec municipality

ŽIVOTOPIS

Paula Uroić rođena je 03.06.1993. u Zagrebu, Republika Hrvatska. Živi u Gradečkom Pavlovcu u selu nedaleko od Vrbovca. Nakon završetka osnovne škole u Gradecu, upisala je Opću gimnaziju u Vrbovcu koju je završila 2012. godine.

S ciljem boljeg upoznavanja poljoprivredne ekonomije, školovanje je nastavila na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima gdje je upisala preddiplomski stručni studij *Poljoprivreda*, smjer *Menadžment u poljoprivredi*, koji je diplomirala 2015. godine te stekla stručni naziv- *stručna prvostupnica inženjerka poljoprivrede*.

Kako bi usavršila, produbila i proširila svoja stečena znanja na preddiplomskom studiju, 2015. godine upisala je specijalistički diplomski stručni studij *Menadžment u poljoprivredi*, također na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima.

Služi se aktivno engleskim, te pasivno njemačkim jezikom. Poznaje osnovne informacijske tehnologije, osnove PC računala i Windows-a, aktivno se služi programima Microsoft Office-a. Sudjelovala je na projektu ECOTOP sufinanciran od strane Europske unije kroz IPA Cross border program Hrvatska-Mađarska. U sklopu navedenog projekta završila e-learning edukacijski program *Spoznaje o eko turizmu za poduzetnike*. Ima vozačku dozvolu B kategorije.

Radnog iskustva nema, ali ima odrađenu stručnu praksu koju je odrađivala u Savjetodavnoj službi u Vrbovcu u sklopu studijskih programa, i to stručnu praksu na preddiplomskom studiju od 420 sati 2015. godine i stručnu praksu na diplomskom studiju od 220 sati 2017. godine.